

KRES.

Leposloven in znanstven list.

Leto III.

V Celovec, 1. junija 1883.

Štev. 6.

Luteranci.

Historičen roman. Spisal Anton Koder.

(Dalje.)

Štirinajsto poglavje.

On je k ljubi trkat tekel
V lepo belo kamrico.

Národna.

E^ddnajst je že moralo biti isto noč. Tako je vsaj preračunil moški, ki je v plašč zavit stal pod široko lipo na vrtu Strmolskega gradu; kajti na nebo je zrl in po oblakih je preštudiral, kako visoko mora stati luna, akoravno je ni videti. Nekoliko pozneje, ko se je prepričal, da je vse mirno okrog in da je po gradu vse pospalo, odšel je na severno stran poglobja. Ondi je na peščenej stezi pobral okrogel kamenček in ga zalučal v okno v prvem nadstropji. Precej potém se je prikazal nekdo za šipo, ki je lahno in polagoma okno odrsnol.

„Ali si ti?“ čul se je nežen ženski glas iz višave.

„Proti polnoči mora že kazati mesec; hiti torej Lavra! Predno se jame daniti, morava biti na koroškej meji,“ odgovarja moški pod zidom, ozirajóč se pazno okoli.

„Oh mene tako srce boli nocój, dragi moj! Bojim se, da sva izdana. Tudi se mi dozdeva, da sem čula pred pol ure šum na dvorišči, ko sem se hotela prepričati, ali rés spi čuvaj pred vrati v ječo.“

„Ne boj se, on smrči kakor polh v gabrovem duplu; predno se vzdrami, bode sonce visoko na nebu, kajti žganje ga je zeló omamilo.“

„Ali misliš, da me ni videl nihče, ko sem upijanila stražnika, in ni čul ključa v vratih?“ vpraša zopet ženski glas.

„Nihče. Oče spijo; dolg in uren pot iz Nemškega Gradea jih je utrudil.“

Precej potém se je razsvetlila soba v prvem nadstropji, in mlada grajska hči Lavra pospravljala je v silnej naglici nekaj obleke in dra-

gocenosti v culo ter je jedva brisala sproti solze, ki so se jej vlivale kakor biseri po mehkih licih.

Med tem ko je govoril moški, ki je bil Jarnej Knafelj, s svojo izvoljeno, ležal je nekdo v obližji za rožnatim grmom na trebuhu in sapo je ná-se vlekel ter utepal posluške. Ko je čul besede: „Pridi, hiti; ko se jame daniti, morava biti na koroškej meji,“ prestrašil se jih je ter zadel s kvedrastim črevljem nehoté ob rožnato vejo, da se je zmajala in da so se otrsle deževne kaplje popoldanske plohe raz nje in je zašumelo ob belem pesku na stezi.

Privzdignol je zaradi tega Knafelj glavo, ozrl se in rekel polglasno: „Netopirji in miši hodijo na sprehod in se veselé življenja.“ In kakor da bi jim ne privoščil tega veselja, povzdignol je svojo težko z železom okovano palico in jo zalučal v rožnati grm.

V istem trenutku pa se je čul strašen krik, kakor da bi bil nekdo smrtno zadet, in možak, ki je prej za grmom na trebuhu ležal, planol je kakor obstreljena zver kvišku in kričal: „Pomagajte, primite ga!“

A predno je storil deset korakov, držale so ga že jeklene Knafljeve roke za vrat, da je hipoma zamrl krik in se je čulo le bolešno ječanje. Boj, ki se je vnel med moškima, privabil je kakor strel ljudij od dveh nasprotnih stranij. A prej ko se je zavedel Knafelj, bil je že sam pobit na zemljo, in čutil je, kako ga vežejo in na zemljo tiščé napadalecve roke. Nekaj časa je bil on izgubil zavest. Le kakor v strašnih sanjah čul je krik in boj napadalecve med seboj, in dozdevalo se mu je, da je spoznal globoki Gogalov glas. In kakor v megli je videl, da pobija on s kovaškim kladivom moža, ki kleči njemu na prsih, in da meče ostale z levico kakor gladne mačke od sebe, in pesek prši kar v zrak in tla se tresejo pod njim.

Krik in šum udari tudi Lavri na uho. Naglo, kolikor jo morejo nesti noge, dirja iz svoje sobe po kamenitih stopnjicah na grajsko dvorišče. Na vežnem pragu pa omaga samega strahu, da se zgrudi nezavestna na tla.

Ta nenavadni hrup vzdrami kmalu grajske hlapce. Z baklami, sekirami, vilami in vsakovrstnim orožjem hité na dvorišče, od koder prihaja vpitje in jek. Prišedši tja najdejo tri možake v krvi na tleh in med njimi enega brez zavesti.

Začudijo se in strahu snamejo pokrivala, ko spoznajo na bojišči med biriči in kmeti Kamniškega mestnega sodca, ki divja in kolne, da mu je ušel prokleti luteranec Knafelj in mu povrh še pobil vodnika in dva spremljevalca.

Med tem se vzdrami tudi grajsčak, in strašna misel mu pride v glavo, ko čuje krik na dvorišči.

Sinoči se je vrnil poklican po sodnji iz Nemškega Gradca in važno povelje je dobil, naj takoj zapre svojega kočijaša, dokler ga skrivaje ne odvede sodnja. In utaknol je vestno kočijaša Jarneja v najglobljo ječo in postavil stražnika pred vrata. A zdaj ko je hitel na razsvetljeno dvorišče, izpodtaknol se je na pragu in padel na hčer ondi v nezavesti ležečo. Ta padec mu je razvozljal strašno uganjko, in misel mu je šinola v glavo, da je v zvezi s prokletim luterancem njegov edini otrok.

Mesec je prilezel med tem izza oblakov, in ko je posvetil med kopicco mož na dvorišči Strmolskega gradu, spoznali so okoli stoječi v krvi ležečega Kamniškega mestjana Gorička, poleg njega rudečelasega Urbana Kosa in enega izmed sodnijskih biričev. Ostali možakarji, sodnikovi spremljevalci pa so vezali ondi ob grajskem zidu nekega izmed ujetih rešiteljev ubeglega Knaflja. Pripeljali so ga potém vsega krvavega in raztepenega mestnemu sodniku, menéč naj ga sodi sam.

„Predikant Luka Avnič je,“ čuje se potém mrmranje zbranih mož. Izpraševal je ujetega takoj na mestu po njegovih tovariših sodnik Kramar. A ujetnik ni odgovarjal, le sem ter tja se je ozrl s strupenim pogledom po na tleh ležečem Goričku, kakor da bi bil hotel reči:

„Onega vprašajte! Takov lopov izdaje prijatelja za Judeževe srebernjake; mene pa v miru pustite in storite z menój, kar vas je volja.“

Med tem ko se je godilo to na Strmolskem dvorišči, hitelo je po stranskem potu proti Brdskemu gradu nekaj mož. Dva izmed njih, orjaški Gogala in Kamniški črevljar Kriškar, nosila sta na smrekovih vejah ležečega in ranjenega — Jarneja Knaflja. Ko dospejo do Kokre, speró mu v valovih rano na glavi, in prvi nosilec ga vpraša potém:

„Mojster naš, kje hočeš, da te skrijemo, dokler ne ozdraviš?“

„Ne skrbite zá-me, prijatelji; sebe varujte; kajti žalostni časi so prišli vam in nepričakovani; mene niso našli nepripravljenega.“

„Avniča ni med nami,“ odgovori žalostno Gogala. „Ugrabili so nam ga, ko smo prihiteli tebi na pomoč, ki si se bojeval z Goričkom, in rešiti ga ni bilo časa več, če ne bil bi ostal ti mrtev na mestu.“

„Goriček je bil torej Judež Iškarijot izmed mojih prijateljev?“ ponavlja polglasno Knafelj.

„Polakomnil se je obljubljenih srebernjakov. Jaz sem ga zaznamoval dobro za izdajalske namere; odrezal sem mu desno uho in je pribil na hišna vrata Kamniškega sodnika,“ pripoveduje ganen Juri Kriškar, in nekakov divji maščevalen ogenj bliska mu v žalostnem pogledu.

„Plačan je za svoje izdajalstvo. Ubil sem mu s kladivom glavo, da mora biti mehka kakor medenica,“ povzame zopet Gogala.

„Za Avniča mi je žal in to nepopisljivo žal, prijatelji,“ reče potém s slabim glasom Knafelj.

„Predno bode solnce trikrat vzhajalo, viselo bode njegovo truplo med zemljo in nebom, in črni krokarji bodo obletavali njegovo nevtrudljivo glavo.

Vaša dolžnost je, bratje, da prikrajšate mrtvemu zaničevanje in ga skrivaje odstranite raz vislic, če je mogoče; kajti ondi se ne smeši samo on, temveč tudi naša stvar, za katero živimo in umrjemo, če je potreba.“

In ko so podali možakarji desnice govorniku, da storé vse, kar je v njih moči, da osvobodijo Avniča ali mu vsaj prikrajšajo sramoto v smrti, dejal je Knafelj Gogali:

„Prijatelj, ti si mi bil ves čas zvest in nepremakljiv kakor skala, zá-te imam še posebno naročilo.“

Naročal je skrivaje potém Knafelj svojemu tovarišu, naj izroči nesrečnej grajskej hčeri, če je mogoče, njegovo zadnje poročilo in jo naj prosi v njegovem imenu odpuščenja, ker jej je zagrenil najlepše mladostne dni. Prosi jo naj, da ga pozabi in da ostane zvesta veri svoje matere; kajti le ona tolaži, le ona deli mir in srečo!“

Daniti se je jelo med tem, in na nebu je že ugaševala juternica, ko so položili možje v samotno kočo Nakelske fare ranjenega Knaflja in se molcé razšli.

Petnajsto poglavje.

Bilo dolgo bojevano kruto,
Da je konec boju noč storila.

Kraljedvorski rokopis.

Milo so peli dva dni pozneje Cerkljanski zvonovi; kajti nesli so iz Strmolskega gradu ubitega Gorička k pogrebu. Velika množica ljudij ga je spremljevala na zadnjem potu. Trditi nočemo, da jo je vabila pobožnost in žalost po rajncem, temveč radovednost, ker nosili so mrliča grajski hlapeci in grajščak sam ga je spremljal.

Videzno žalosten je bil le eden pogrebec. Zadnji za množico stopal je možak rudečih las in z zavezano glavo Urban Kos, Goričkov prijatelj. Povedali smo že, da je bil ranjen pri Knafljevem begu. Dva dni se je zdravil potém v gradu in čakal Goričkovega pogreba. In ko je stopal potém na videz žalujóč po umrlem in je odgovarjal glasnej molitvi pogrebecev, mislil bi bil lahko kdo, kako mu sega v srce prijateljeva smrt. Vendar temu ni bilo tako. Vso pot je premišljal Kos, kaka neizmerna škoda je, da je utekel Knafelj, že zaradi tega, ker ne bode zdaj sodnik Kramar hotel njemu izplačati obljubljenih talije. Poslednje bi bilo sicer vzlasti zdaj prijetno, ko je umrl Goriček in bi njemu istega denarja niti deliti ne bilo potreba.

Ker je bil ta dan ravno nedelja in ker se je dogodba o boji z luteranci na Strmolskem dvorišči raznesla urno po vaséh na daleč okrog,

je naravno, da je pogreb Gorička, o katerem so trdili vsi kmetje, da ima tudi črno luterš-dušo, napravil velik hrup, in več kot tisoč ljudij je privabil v Cerklje. Najbolj čudno in nerazumljivo pa se je dozdevalo ljudem, kako se more taka griva brezverska pokopavati s tako slovesnostjo, kakor da bi bil dober katoličan, in povrh še na njih blagoslovljeno in katoliško pokopališče. Dobro so namreč vedeli kmetje, da prepoveduje postava pokopavati luterance na svetem kraju. Čule so se torej že dan pred pogrebom grozitve in govori posameznih kmetov, da ne trpé, da se jim skruni pokopališče, in isti Goriček ne bode počival ondi, ker je bil luterš od nog do glave, če ravno gosposka in pa Strmolski grajšček tega ne vé ali pa verjeti noče.

Vnel se je bil tudi že prvi dan mali boj zaradi Gorička v Cerkljah. Ko je namreč erkovnik jel mrliču zvoniti, pritekli so sosedje in zavezali s silo zvonove. Opoldne in zvečer pa je zvonilo zopet, a ne spodaj pred erkviijo, temveč v zvonik se je bajè nekdo zaklenol in zvonil je v linah iz strahú pred kmeti mrliču. Vse to se je razneslo urno kakor blisk po fari in vzbujalo neizmerno radovednost, kako bodo pokopavali ubitega Gorička.

Take so bile okoliščine, ko so se isto popoldne bližali pogrebci Cerkljam. Že pri prvih hišah v vasi pričakovale so jih posamezne vrste možakov in ženstva. Čule so se že dva dni poprej kletve in grožnje proti luterancem, in današnji pogreb je bil kakor navlašč primeren za demonstracije proti krivoverstvu.

Povrh je bil Strmolski grajšček Koronini tako kratkoviden, da je razglasil po svojih hlapcih največje kazni onemu, ki zabranjuje zvonjenje Goričku, ali ki pouzroči najmanjši nered pri pogrebu.

Kmetje, ki že niso prej imeli mnogo zaupanja v gospodo po gradeh, saj je bila tudi ona skoro vsa luterš, posneli so iz tega, da je tudi Strmolčan javno pristopil k novej veri in da jo hoče polagoma vsiliti tudi njim. V resnici pa je bilo ravno nasprotno. Grajšček je hotel le častiti s slovesnim pogrebom Knafljevega izdajalca, saj ni vedel, da je storila poslednje le lakomnost po denarji in razžaljena osebna čast.

Komaj so dospeli pogrebci do prvih hiš v vasi, razlegal se je posmeh na desno in levo ter posamezne zabavljice na luterance. In ko se je spozabil celó nekdo izmed kmetov, da je skrivaje izza hrbta vrgel kamen na mrtvaško trugo in ranil po nesreči enega izmed nosačev, bil je po sili pouzročen nemir in boj.

Ko je namreč grajšček videl, kako se javno smešijo njegova povelja in se kamnajo pri belem dnevu njegovi stražniki, ukazal je razjarjen svojim spremljevalcem, naj primejo onega, ki je vrgel kamen, in s silo razpodé zbrano množico ob cesti, koder se vije pogreb.

In ko so v resnici potém, akoravno videzno neradi, povzdignoli grajski hlapci sulice in helebarde nad gnečo ljudstva in ranili neko ženo, ki je branila zasačenega početnika, bil je hipoma razvnet upor, kakor da bi bil kdo olja vлил med skrivaj tleči ogenj. Krik in prepir se je širil enako povodnji po celej vasi proti cerkvi, kjer je bilo največ zbranega in čakajočega ljudstva, in le s silo so delali grajski hlapci pogrebu pot.

Kmalu potém je prihitel župnik Švab iz svojega stanovanja, in pomirjeval je razjarjene kmete in jih prosil, naj se vrnejo domú ter naj ne zavirajo pogreba nesrečnemu možu. Vsaka beseda pa je stoprav pomnoževala upor in dražila duhove.

„Tudi on je luteranec, primite ga!“ čuli so se nenadoma sovražni glasovi.

„Krivoverce sprejema in pogostuje,“ kriči zopet drugi glas. „Goriček sam in tista Kamniška Stobejka, hudiču zapisana baba, zborovala sta ono noč pri njem.“

Dalje si ni upal ugovarjati prestrašeni župnik, pogrebu je tekel nasproti in ondi je prosil grajščaka pomoči proti razdivjanemu ljudstvu. In zdaj se je pričel prav za prav še le boj katoliških gorenjskih kmetov proti krivoverstvu.

Kmalu potém je jela teči kri; kajti zaklenoli so kmetje cerkev in zabranili pogrebeem vhod, zopet drugi pa so obstopili pokopališče oboroženi z vilami, sekirami in kosami. Celó najstarejše ženske in otroci so zgrabili po kamenji in orožji vsake vrste, najbolj so pa s krikom, zasmehovanjem in zmerjanjem pomagali svojemú pogumnemu moštvu.

Kake pol ure trajal je hud boj, predno si priborijo grajski hlapci z orožjem vhod na pokopališče; v cerkev pa jim nikakor ni bilo mogoče. Trije izmed grajskih so bili ranjeni med tem, in župnika samega je zadel skrivaje zalučen kamen na glavo, da so nezavestnega odnesli z bojišča.

Ko niso hlapci, po tem zločinstvu silno razjarjeni, dajali nikomur milosti, delajóč si s sulicami pot, in so smrtno ranili več mož, ženskih in celó otrok, razgnetlo se je stoprav nekoliko ljudstvo in zrlo od daleč, kako se oskrunja njih pokopališče.

Ta boječnost pa je bila le videzna. Komaj je bil namreč stopil zadnji pogrebec na pokopališče, zaprl je neki kmet za njim železna vrata, množica pa se je razvrstila za pokopališčnim ozidjem. A ondi je bila cela groblja nanošenega kamenja in kakor navlašč za boj pripravljena. Kajti ko je oni možak, ki je bil vrata zaprl, potém zažvižgal na prste, vsula se je cela toča kamenja izza ozidja na pogrebee.

Nepopisljiva zmešnjava je nastala zdaj ondi. Krik, stok in jok se je mešal med strašno kletev in grozitev. Tek, dirjanje in letanje od zida v zid razlegalo se je kakor iz zverinjaka, kjer si išče zaprta zverina med divjanjem izhoda.

Ko je bila že ranjena skoro četrtina pogrebcev, med temi tudi nekaj kmetškega ženstva in otrok, ki so se bili od same radovednosti pomešali med grajske hlapce, objel je strah tudi najbolj pogumne. Mrtvaško trugo so vrgli na tla in zagnali se v jezi in obupu proti zidu, kjer je bil najnižji, ter poskakali in zlezli čez-nj. Marsikak kamen je še priletel na pleča pečasnemu skakaleu, in stoprav ko je bilo pokopališče popolnoma izpraznjeno, ponehala je kamnena toča. A ko so bili pogrebei na vse strani raztepeni in razpodjeni, hiteli so kmetje na pokopališče, zgrabili ondi mrtvaško trugo in jo vrgli čez zid na grobljo kamenja.

Še le ko je prihajal mesec izza Tunjskih gozdov, prišla je skrivaje kopica mož. Dva najmočnejša izmed njih sta zadela za pokopališčem ležečo mrtvaško trugo na rame, in vsa družba se je vračala precej potem po prejšnjem potu skozi gozde proti Kamniku. A ko se je jelo drugo jutro daniti, bil je na pokopališči v Podgorji pokop, in izdajico Gorička pokopali so ondi brez blagoslova in zvonjenja crkvenega.

Šestnajsto poglavje.

Tjekaj so ga pripeljali
Sred Ljubljanskega polja.

Národna.

Upor Cerkljanskih kmetov proti grajščaku Strmolskemu zaradi Goričkovega pogreba pouzročil je zopet nov punt katoličanov proti krivoverstvu na Gorenjskem. V skrbéh je bila gosposka, da se razširi vstaja po mestih, in zaradi tega je urno poslala komisijo v Strmol, ki naj preiskuje krivdo posameznih in postopa ostro po postavi proti zločincem. Ker je bila preiskovalna zadeva verska, sestavljena je bila komisija polovično tudi iz katoliških duhovnikov, in predsedoval jej je ljubljanskega škofa korar in skrivni tajnik ter „reformationis commissarius“ Hren (Chrönn).

Ogromna je bila tvarina zatožbe, ker ni obsegala samo krivde kaljenja verskih obredov in krivoverstva, temveč tudi težkega telesnega poškodovanja in uboja Kamniškega mestjana Gorička. Mnogo obdolženih kmetov bilo je polovljenih, ker so se udeležili pogrebne demonstracije, a ker je skušal vsak oprostiti samega sebe, izdajal je eden drugega, in tako ni bilo opravičevanju in sumničenju ni konca ni kraja.

Glavni zatoženec bil je pač mladi predikant Avnič; kajti zasačen je bil tako rekóč „in flagranti“ v boji na Strmolskem dvorišči. Ker so se izgovarjali posamezni kmetje, da so le zaradi tega napadli pogrebce, ker dobro vedó, da je bil rajni Goriček najbolj luterš človek na svetu, in da ni Cerkljanski župnik sam ni za las boljši, povabljen je bil tudi poslednji pred sodbo; in Strmolski grajščak sam se je prepričal, da se je pre-naglil s katoliškim pogrebom, ker je bil od Kamniškega sodnika napačno podučen o Goričku.

Da bi se pokazala toliko jasneje moč katoličanstva nad luteranstvom, napovedana je bila sodba pod milim nebom na travniku pod Strmolskim gradom vpričo na tisoče zbranega ljudstva.

Ondi sta se postavila dva visoka odra eden za sodnike, drugi za obtožence, spodaj pa so se zbrali poslušalci in radovedneži, kako se bode opravičeval župnik Švab, kako isti mladi Avnič in oni pogumni možje, ki so po pravici kamnali grajske biriče in vrgli Goričkovo truplo črez zid v cestni rov.

Nemir se je čul kmalu potem med množico, ko so pripeljali iz grajske ječe zvezanega predikanta Avniča in ga odvedli na vzvišeni prostor sodnikom nasproti.

Lep je bil mladi lutrovski pridigar, ko je stal neustrašen in neupogljiv pred sodbo ter zagovarjal odločno in pogumno svoje delovanje, poskušajóč dokazati, da ni storil ničesar zoper postavo, s katero mu žugajo kakor obcestnemu roparju. In ko vpraša predsednik sodbe, kaj mu je znanega o Knaflji in v kakovej zvezi je z njim, in da je kriv brezdvomno tudi on Goričkove smrti, zaiskrilo je predikantu okó, zbledel mu je intelligentni obraz, roko je povzdignol proti nebu ter rekel:

„On, ki je nad nami vsemi, on pravičen sodnik bode sodil vsa naša dobra in zla dela. Njemu bodem odgovarjal nekda tudi jaz, nikdar pa svetnej sodbi. Moj tukajšnji sodnik je le ljudstvo samo in sicer na tisoče in tisoče, ki vé, kdo mu podaje resnico, kdo laž, in ono je pripravljeno zastaviti življenje za svoje prepričanje.“

Tiho je bilo, ko je govoril Avnič s povzdignenim glasom te besede, konec govora pa je nastalo mrmranje kakor lahno gromenje, ki je znamenje silnega viharja. Precej potem so se čuli posamezni glasovi:

„Primate krivoverca, vrzite ga raz odra, obesite ga na bližnje drevo!“

A med tem krikom so se tudi razlegali posamezni kliči:

„Živel Avnič, slava našemu pogumnemu pridigarju!“

V zadregi je bila zaradi tega sodna komisija; kajti prepričala se je, da ima luteranstvo tudi v priprostem kmetstvu že krepke korenine.

Sklenola je torej ustaviti daljše sodnijsko preiskavanje proti Avniču in obsodila ga je po kratkem posvetovanji k smrti na vešalih zaradi razširjanja po postavi prepovedanega luteranstva med Slovenci.

Zopet je nastal nepopisljiv nemir med poslušalci, in nebrojni kliči so slavili in pozdravljali obsojenca, ko je stopal neupoguen nazaj v grajsko ječo.

Za Avničem je stopil na oder zatožencev Cerkljanski župnik Švab. Poznalo se je na prvi pogled sivolasemu možu, da ga je prestrašila osoda mladega znanca; kajti s tresočim in komaj umljivim glasom se je trudil dokazati, da ga je le zavist in osebno sovraštvo pripeljalo na ta sramotni

oder, pa da on ni nikdar občeval s temi novoverci, ki so mu gnus in pomilovanja vredni, zapeljani ljudje!

Dalje ni govoril; kajti takov hrup je nastal pri zadnjih besedah, da bi bil največji trud, nadaljevati opravičevanje, brez uspeha. In med tem hrupom in šumom storila je zločinska roka nenadoma konec sodbe župniku Švabu. Izmed množice je priletel težek kamen, ki je zadel nesrečnega moža tako na čelo, da se je hipoma zgrudil na tla in ondi črez nekaj trenutkov dušo izdahnol.

Poslednja dogodba bi bila nedvomno krvav boj in pretep pouzročila med poslušalci, ker je mnogo izmed njih zagovarjalo med seboj Švaba, ko bi ne bila komisija hipoma končala sodbe in se urno vrnola v grad k tajnemu posvetovanju, kaj je učiniti, da se pomiri razvneto ljudstvo.

Med tem ko se je vršila javna sodba na planjavi pod Strmolskim gradom in je vse tja hitelo, kar je moglo hoditi, prithotapil je na grajsko dvorišče možak v obleki navadnih grajskih hlapcev in od tod v stanovanje baronice Lavre. Ondi jej je skrivaje naznanil Knafeljev pozdrav in pa pristavil njegovo prošnjo, naj reši, če je mogoče nesrečnega Avniča, kakor je oprostila njega, pa da naj čaka in potrpi, dokler ne pride on sam tudi po njo, ker mu ni več živeti brez nje.

Vesela je bila grajska hči teh poročil, da se jej je povrnola za nekaj časa njena prejšnja rudečica v obraz. In ko je čula, da upa Knafelj kmalu ozdraveti ter jo odvesti seboj, bila bi najrajši v zahvalo objela njegovega poslanca in rešitelja, Kamniškega čevljarja Kriškarja, ki jej je v smrtnej nevarnosti prinesel to radostno novico. Stoprav vračajoča se komisija ločila je Lavro od njenega tajnega poročitelja.

Dolga in viharna bila je še potém sodna seja v Strmolskem gradu. Razpravljalo se je tu natančno, kako postopati dalje proti razširjevanju luteranstva in v prvej vrsti proti njegovemu glavnemu oznanjevalcu Knaflju, kateri se vselej po čudovitem potu umakne pravici.

In pri tej priložnosti je tudi korar Hren javno izrekel grajščaku, da ima povelje preiskovati, ali je resnica, da je imela njegova edina hči pregrešno znanje z onim človekom ter mu pomogla k begu, ko je gosposka v noči napravila lov ná-nj.

Prestrašil se je sivolasi starec te strašne tožbe; kajti sam je sumil o tej nesrečnej ljubezni, ktereje je prišel še le v onej noči na sled, ko je našel svojo hčer proti jutru nezavestno na pragu in na straži upijanega stražnika.

Da bi dokazal nedolžnost svojega otroka, ki bi zapadel sicer enakej kazni kot baš obsojeni Avnič, dejal je slovesno:

„Kdor mi dokaže le najmanjšo krivdo moje hčere pri Knafeljevem begu, istemu prepuščam popolno pravico, da postopa z njo kot z javno krivoverko in prešestnico, ki zasluži, da se takoj usmrti.“

Nihče ni ugovarjal prepričevalnim grajščakovim besedam, le sklenilo se je, da se izvrši drugo jutro ob solnčnem vzhodu smrtna sodba nad Avničem in da je grajščak sam odgovoren, ako ubegne obsojenec enako njegovemu mojstru.

(Dalje pride.)

Sonetni venec.

XIII.

V posmeh že zdaj sonetov so ti hvale,
Jaz dobro vem; ne prosim te, naj žari
Jim milost tvoja, meni naj podari
Ljubezen zvesto za te pesni male.

Ne pojem tudi jih, da bi tiskále
Se z zlatom v knjigo; kaj je meni mari,
Če hvalijo, če grajajo me pari
Zaljubljeni in ve deklice zále.

Jaz pojem le, ker peti mi veleva
Srcé nemirno in pa tvoje lice,
Ker v petji duša meni se ogreva,

In dviga tja iz ječe se temnice,
Kjer vzorov dom temé sveta odeva
In grenke vse storjene mi krivice.

XIV.

In grenke vse storjene mi krivice
Pozabim rad, če tvojega očesa
Le srečo zrem, domovju če nebesa
Povrnejo pogrešane pravice.

V tej pesni se poslavljam kakor ptice
Jeseni, ko z zvonika nam slovesa
Žgolijo pesen zadnjo, ko peresa
Nesó jih tja čez morje in gorice.

Pomlád ko siplje v dolu novo cvetje,
Odmevajo spet slavca melodije,
In tebi v mislih niso več sonetje.

A spomni se, ko mlado solnce sije,
Življenja kratko daljša kar poletje,
Trdé nam modri: slast da poesije!

Magistrale.

Trdé nam modri, slast da poesije
Edino je najlepše tolažilo,
Ko pesnikov na svetu bi ne bilo,
Lepoto pel kedo bi domačije?

In sreča kdo bi slikal harmonije,
Ki duh nam dvigajo nad zemsko silo,
O vzorih svetlih nam budé čutilo
Dni pozne še, ko solnce zadnje sije.

Imé so pevca meni Parce dale,
Rojakov pojem čast, imé device
Jesenske dni vse svoje še ostale.

Zató me pikajo enkrat ženice,
V posmeh že zdaj sonetov so ti hvale
In grenke vse storjene mi krivice.

M—k.

Pésni dekličje ljubézni.

5. Tmina je zemljó obdala.

Tmina je zemljó obdála
In pokój po njej sipála —
V srca vsa se bode širil
Jad jim bode, strah pomiril.

Noč pokójna, pádaj, pádaj
Mir lehák v srcá pokládaj
Da jim rádot plemenita
V polnej móci se zasvita!

Davno glej! že v srce mójé
Dan poslal je žarke svójé —
Zá-me ni bolésti nočne
Tmine ni za mé mogočne!

V lepi, zórní razsvetljávi
Jaz podóbe zrem ljubávi —
Oh da vedno v njej bi stale
Vedno mi, ko zdaj sijale! . . .

6. Čuvstva nežna, čuvstva mlada!

Čuvstva nežna, čuvstva mlada
Sreča zórna, lepa nada
Le srcé mi napolnújte
Le na veke v njem kraljujte!

Dan svetál po zémli séva, —
Z diko naj še vas odeva! . . .
Toda ne! . . . Čemú vam treba
Čuvstva mója zóre z neba?

Jasna ste, kot soluce jasno
Díčna ste, kot cvetje krasno
Kakor žarní svit plaména
Čista ste in pa ognjéna!

Vaša zóra, vaša díka
To je krasna njega slika —
Zá-nj edino mi kraljujte
Zá-nj srcé mi napolnujte! . . .

7. Oj mladenke, oj družice!

Za vasjó pa cvet mladósti
Zbira v srčnej se radósti —
V mladej luči, v díki maja
Zbor mladének tamkaj raja.

Oj mladénke, oj družice
Mile kot mladé cvetice
V svójo sredo me vzprejmite
Z manoj vé se veselíte!

Naj lehkó pred vami hodim
Zbor naj vaš veséle vodim
Vmes pa naj vam glasno pójem
Dekle jaz v veselji svójem!

Ve ste míle, ve ste blage
Ve družice ste mi drage
Jasna pač je družba cela
A še bolj sem ja z veselá.

Saj povsodi, saj povsodi
Kamor koli pot me vodi
Njega gledam v zórnem cveti
Ki le zá-nj želim cvetéti!

Oj mladénke, oj družice
Mile kot mladé cvetice
Le z menój se veselíte
Le me v zbor lepó vzprejmite! . . .

Milko Vogrin.

Novela. Spisal dr. Stojan.

(Dalje.)

VI.

Viharnej noči sledilo je lepo, jasno jutro. Zrak je bil čist in prozoren, gore brez megle. Kakor novorojeno pozdravljalo je solnce vso naravo, ki je oživiljena po deži veselo vzdigovala iz nočnega spanja svojo glavico. Dežnica je bila hitro potekla v razpokano zemljo, in zjutraj ni bilo videti mlake. Le velika rosa je visela na rastlinji, in ako si se zadél ob košato drevesce, stresla se je z njega in zmočila te. Po logu pa so žvrgolele ptičice svojo juterno pesen, in veselje je polnilo človeku dušo in sree, ako je slišal to izborna pevsko harmonijo.

Solnce je ravnokar začelo zlatiti najvišje vrhove Karavanskih gorá, ko stopi — baron Robert iz Vogrinove pojate. Kakor tihotapec pogleduje okoli, ali ga nikdo ne vidi stopajočega navzdol proti Vrbskemu jezeru. Najprej si poišče mesto, kjer je bil čoln Skenovskih privežan. Tú pa si vse na tanko ogleda, kakor da bi bil kaj izgubil. In rés tam ob potu pri grmovji, kjer je videl sinoči v blisku Olgo in Vogrina, zapazi nekaj belega. Bila je žepna ruta z zobci ozaljšana, in na njej si bral vezeno imé: Olga. Hlastno pobere Robert to dragocenost in shrani jo. Potém pa stopi nagloma v svoj čoln ter vesla proti Porečam.

Domú prišedši, ne da bi bil šel Robert počivat, preobleče se ter gre na sprehod. Hotel je videti, kdaj in kako pridejo Skenovski domú.

Solnce je že plavalo visoko na nebu, ko zapazi od daleč znan čoln. Bili so v njem Skenovski in dr. Sirknik, ki je veslal. Lahko je bilo Robertu pri sreci, ko ni videl med njimi Vogrina. Skrivši je opazoval, kako so vsi še v mokrej in zgnetenej obleki, stopivši iz čolna, hiteli po vrtu domú, da bi jih nikdo ne videl.

Ko so došli Skenovski do ville, kjer se dr. Sirknik od njih poslovil, napoti se Robert počasi v bližnjo kavarno k zajutreku, kajti bilo je že osem. Zvunaj na vrtu použil je svoj zajutrek, kakor je bila sicer njegova navada. Drugekrati je imel družbo, a danes vjutró bilo je premokro; občutljivi gostje zajutrekovali so rajši v dvorani. Tudi upokojenega konjiškega stotnika, grofa Randiča, pričakoval je zastonj danes Robert. S tem se je bil namreč v kopeli do dobra seznanil, kajti bil je njegov rojak in enakega stanú.

Pri zajutreku imel je tedaj naš baron, ker je bil sam, mnogo prilike, premišljevati o svojih načrtih. Najbolj pa ga je vznemirjalo to, da ne

dobi od gospoda Skenovskega nikakega poročila. Začel se je bati, da bi se ne bilo pismo izgubilo.

„V sredo večer sem pisal, in danes je že pondeljek,“ premišljuje nevoljno Robert. „Kaj pomeni to? V soboto bi že bil moral dobiti odgovor, a še danes v pondeljek ga ni. Na vsak način mi hoče Skenovski odločno poročati ter mi naznaniti konečni rezultat!“

S tem se naš gost potolaži ter še ostane nekaj časa v kavarni. A ker le ni nobenega znanca na dan, hoče oditi, a zdaj pride pismonosec. V naglici ga popraša, ali ima kaj zá-nj. A ko mu pa ta pové, da je danes nekaj tu za gospoda barona, ali pismo je že oddal slugi, zdirja Robert nagloma domú.

Ves brez sape stopi v slugino sobo, a ko ga ne najde v njej, začne kleti in rotiti se nad strežajem. Povsod ga kliče, a ne more ga priklieati. Slednjič pa ta vendar prihiti, sam nevoljen, da ni mogel nikjer najti svojega gospoda. Iskal ga je namreč s pismom okoli po sprehajališčih, a zasledil ga je še le v kavarni, od koder je bil baron ravno pred njim odšel.

Hlastno in strastno seže Robert po pismu. Pogleda naslov, bila je pisava gospoda Skenovskega. Ves vesel raztrga ovitek ter bere. Beróč pa hodi sem ter tja. Zdaj postoji in mrmra, zdaj udari z roko po pismu, vmes pa tudi zakolne.

Gospod Skenovski mu je zarés danes pisal. Poročal mu je, da je prejel od njega v četrtek pismo, v petek pa že šel h gospodu ministru, a ni ga našel domá; kajti pred dvema dnevoma odpeljal se je v kopel Toplice na Hrvatsko. „V soboto pa se snidem z gospodom referentom v nekej družini,“ nadaljuje Skenovski v pismu, „in tu ga vprašam, kako je kaj s prošnjo Vogrinovo. Povém mu nató, kakov političen nasprotnik je ta mož, ter pristavim, da bi ne bilo previdno in modro, ako bi se takemu človeku podelila državna služba. Gospod referent je obžaloval, zakaj mu nisem tega prej povedal, kajti zdaj je že izročil vse predloge gospodu ministru. Sicer pa ne vé na pamet, ali ima Vogrin kaj upanja ali ne. Hoče mi pa sicer sam takoj poročati o Vogrinovej zadevi!“

Toliko sem zvedel po gospodu referentu. V nekterih dneh pričakujem daljših in odločnih naznanil; o njih pa poročam ali neposredno Vam ali pa svojej gospó.“

Te novice niso sevéda baronu ugajale, tem manj zadovoljile ga. Spoznal je iz njih, da ni s svojo denunciacijo in lažjo ničesa opravil. Bil je malo da ne prepričan, da se Vogrinu prošnja usliši.

Ta misel kakor dogodki zadnje noči niso dali mirovati Robertu. Črv hude ljubosumnosti glodal je v njegovem sreči. On je začel hujšati. Postajal je bolj tih in zamišljen. Prejšnja veselost ga je zapuščala.

Znanci in prijatelji pa so ga popraševali, zakaj na enkrat tako sam zá-se živí, in kaj mu je, da je otožen.

Taka vprašanja bila so pa Robertu neljuba. Začel se je tedaj še bolj svojih tovarišev v kopeli izogibati. Tem gošče pa je zahajal v mesto Celovec, da bi se ondi razvedril, a bilo je vse zastoj. Kamer koli je šel, povsod ga je spremljala ona nočna podoba, da je Vogrin objel — Olgo, njegovo bodočo nevesto. Povsod ga je vznemirjala slutnja, da mu odreče Olga roko in srce. Temu pa se je še pridružila strašna misel, kako se naj nad Vogrinom maščuje ter ga uniči. Čim dalje, tem potrebnejše se mu je dozdevalo, da ga mora celó s pota spraviti, ako si hoče utrditi svojo lastno srečo. Zdaj pa ko mu je bil Skenovski poročal, da je njegovo prizadevanje na Dunaji celó zastoj, pa je sklenol neovrgljivo, da se nad Vogrinom maščuje ter v kratkem uniči svojega tekmeča. In ta maščevalna misel in skrb ga je celó prevzela. Z njo se je bavil noč in dan, dokler ni našel pravega načrta. Prej pa nego izvrši svoj hudobni naklep, pa še hoče govoriti z Olgo, razodeti jej svojo ljubezen ter jo prositi roke in srea!

Za Olgo in Vogrina bilo se je začelo od večera, ko sta netila kres, novo in srečno življenje. Kakor je hodil junak Črtomir oslajat si ure in dneve svojega življenja k Bogomili in njenemu očetu, kakor je on vnet srečne ljubezni obiskaval osredok Blejskega jezera, kjer je bilo domovje izvoljenej devici njegovej: . . . tako je zahajal sedaj tudi Vogrin k Olgi in njenej materi, iskaje v njenem društvu svojo kratko srečo. Ni bilo dneva, ko bi ne bil videl Vogrin svoje izvoljene. Ali ta blažena sreča ni evela Olgi in Vogrinu celo leto kakor Črtomiru in Bogomili, ampak le teden dnij!

A tudi drugim je bilo nastopilo novo življenje. Vogrin in dr. Sirknik sta delala družbi mnogo zabave. Danes se je napravil večji izlet, jutre so šli na lov, ta ali oni večer se je ribilo na jezeru. Tako je prinašal vsak dan kaj drugega in zanimivega. Dnevi so tekli kakor ure. Kratke noči bile so mladini celó predolge, zatorej so se večkrat, igrajoči pozno v noč, razveseljevali v utici na vrtu.

Baron Robert je pa vse to ali sam ali po svojem slugi opazoval. Včasih se je tudi osebno pridružil naši gospodi, ali dolgo ni ostajal v druščini, rekóč, da ni zadnji čas nič kaj pri zdravji. Obiskaval pa je Skenovske skoro vsak dan, in sicer predpoldnem. Tedaj so bili Skenovski sami, zakaj Vogrin je k njim navadno še le popoldne zahajal. A mudil se je Robert le kratko časa pri njih, največ po pol ure. Olga se je vedla proti njemu ljubeznivo kakor proti domačemu prijatelju, ali v daljše in skrivnostne razgovore se ni nikdar spuščala z njim. Saj pa ni tudi sama občevala z Robertom, temveč vedno sta bila navzoča ali Rihard ali pa mati.

Baron Robert ni hotel pretrgati prijateljske zveze s Skenovskimi. Zakaj le tako je imel prilike, opazovati Olgo samo in tudi nje mater. A tu ni našel nobene izpremembe. Vse je bilo kakor prej, o Vogrinu pa se ni govorilo nikdar. Le tedaj se je omenjal on, kedar je nanesla govorica na kres in da so morali potém vsled hude nevihte spavati na Vogrinovem domu. Robert se je pa delal pri tem, kakor da bi o vsem ničesa ne vedel, in tudi rute še ni bil nazaj dal. Iskal je namreč za to lepše priložnosti, hotéč z Olgo samo naravnóč in odkrito govoriti. In to se mu je tudi posrečilo v kratkem in nenadoma.

V četrtek popoldne sli so Rihard, dr. Sirknik in Vogrin na lov v bližnji gozd vzadi nad Porečami proti Blatogradu. Tudi barona so bili povabili, ali on se je s tem izgovarjal, da ni celó zdrav. Kmalu po kosilu ob dveh odrinoli so mladi loveci. Olga in mati ste ostali sami domá. Bila pa je njuna navada, da ste se hodili vsak dan ob štirih popoldne kopat. To je vedel tudi Robert. Zatorej ju je zasledoval, ali greste tudi danes obedve ob istej uri v kopel ali ne. In glej, danes je šla mati sama. Olga je ostala domá, rekóč, da jo glava boli, in tedaj se ne upa iti kopat. Ali to bil je le prazen izgovor!

Vogrin je namreč prinesel včeraj Olgi v nemškem prevodu rusko novelo, da jo čita. Bila je to izvrstna in zanimiva novela: *Stotnikova hči* (Kapitánskaja dóčka) od znanega ruskega pisatelja Aleksandra Puškina, kterege je v osemintridesetem letu njegove starosti (1837) zadela krogla barona Anthès-a.

Olga je začela to novelo takoj danes predpoldnem čitati. Radovedna je bila, zakaj jo dr. Vogrin tako hvali in priporoča, naj jo ona bere.

Ob štirih popoldne bila je Olga že dočítala deseto poglavje, kjer se bere tó-le:

„Rajši bi umrl, nego Marijo Ivanovno prepustil Švabrinu,“ vzklikne celó divje Peter Andrejič Zdaj nagne glavo, obup se ga loti, a na enkrat ga prešine sréčna misel. Kaj pa je bilo to, zvé čitatelj iz sledečega poglavja“

Do todi je bila dočítala Olga, ko prispe mati rekóč, naj se gre kopat. A deklici ni bilo materino vabilo po volji; preveč jo je zanimalo sledeče poglavje. Zatorej se izgovarja, da jo boli glava, in kopel bi jej menda dobro ne déla. Mati gre tedaj sama, in to je bil Robert takoj zapazil.

„Olga je zdaj sama domá,“ mrmra baron ugibaje, ali bi jo šel obiskavat ali ne. Zdelo se mu je, da je sedaj zá-nj najlepša prilika, da govori z njo na samem. Célo uro bi lahko porabil v to, da jej svoje srce razkrije in razodene svoj namen.

A zopet mu šine v glavo, da utegne Olgo ostrašiti, ako jo tako

nenadoma obišče. Morda bi se še pred njim celó potajila, kakor da bi je ne bilo domá!

Tako premišljujóč zagleda Robert na enkrat od daleč, da stopa po Skenovskem vrtu lepa, visoka ženska postava. Bila je gospica Olga, ki je solučnik v roki drže stopala, novelo čitajóča, po vrtu proti gozdiču. Tam na znanej nam klopici pa se je vsedla, hlastno dalje beróča.

Že dolgo ni Olge nobeno berilo tako zanimalo, kakor ta povest, katero jej je bil priporočil Vogrin. A zakaj? — Zató ker je vse, kar je čitála v noveli, obračála ná-se. Domišljála si je, da je njena in Vogrinova osoda enaka osodi Marije Ivanovne in Petra Andrejiča. Najbolj se jej je pa sevéda dopadalo, ko vzklikne Andrejič, častitelj Marije Ivanovne, da rajši umrje, nego prepusti izvoljeno devo svojemu tekmeču! Nehoté jej pride pri teh besedah na misel: „Bi li storil to tudi Vogrin — zá-me, za svojo Olgo?“ In s to mislijo v duši zasleduje dejanje v sledečih poglavjih.

Ne ozrši se niti na desno niti na levo, brala je Olga dalje. Čutila je globoko v srce osodo Marije Ivanovne. In ko je zvedela na konci trinajstega poglavja, da sta dva vojaka odvedla Petra Andrejiča, njenega ženina, uklenenega v mesto Kasan, bilo jej je težko pri sreči, in roki spustivši na krilo, vzkliknola je, mirno pred se gledajóča:

„Uboga sirota Marija Ivanovna! Koliko morata trpeti ti in tvoj ženin!“

„Kdo mora trpeti,“ odvrne nagloma moški glas. Olga se obrne in na njenej strani stoji — baron Robert. Deklica se ga hudo prestraši, a zopet se hitro ohrabri, menéč, da jej ne more baron zvonaj na prostem storiti nič krivega.

„Kaj ste čitali, gospica Olga, da Vas je tako užalilo,“ začne zdaj baron Robert, priklonivši se jej v pozdrav.

„Jaz čitam Puškinovo novelo: Stotnikova hči. Osoda dveh ljubimcev v tej noveli segla mi je tako do srca, da sem zarés žalostna. V globino moje duše usmili se mi deklica in nje ženin, kterega so kakor razbojnika v železnih verigah odpeljali v daljno mesto.“

„To je res žalostno,“ odvrne Robert, „ako izgubi nevesta svojega ženina. Ali pa Vam to ne seže v dno srca, ako izgubi ženin svojo nevesto?“

„To je ravno tako strašno, in jaz omilujem obá.“

„V tem kažete pač jako nežno srce,“ pristavi porogljivo Robert. „Ali Vam, gospica Olga, usmilijo se le ljudje v novelah in povestih, a v dejanskem življenji ne!“

„Jaz čutim enako za vse. Domišljuje si namreč, da se je to, kar berem, zarés dogodilo; in jaz trpim tedaj z osebami, kakor da bi jih poznala. Meni se sploh vsak človek usmili, kterega zasleduje nezasluzena, nemila osoda!“

„Temu se držnem oporekati, gospica. Jaz poznam nekoga, ki v dejanskem življenji mnogo trpi, a Vi nimate zá-nj nobene milosti.“

„Usmiljenje imám gotovo z njim, ako le vém za njegovo trpljenje. Drugo vprašanje pa je to, ali mu morem pomagati,“ odvrne Olga pre-mišljeno na rezko opazko Robertovo, o ktorej je vedela, kam ona méri.

„Tudi pomagati mu morete, ako le hočete,“ pristavi odločno Robert.

„Vse storim, ako morem; le povejte mi, kdo želi moje pomoči in milosti!“

Po teh besedah poprosi Robert Olgo, ali se sme vsesti zraven nje na klopico, kar mu gospica sevéda takoj, če tudi ne rada, privoli.

Zdaj jej Robert najprej naznani, zakaj jo je tukaj v tihem prirodnem svetišči obiskal. Želi že namreč dolgo na samem z njo govoriti. Naj mu tedaj te prisiljenosti ne zameri, in naj mu žrtvuje nekaj časa, da jej vse, kar mu je na sreci, razodene.

Iz teh besed je Olga takoj spoznala, kaj ga je privedlo k njej, ter si misli: „Danes si hoče gotovo izprositi mojo roko ter me vprašati, ali hočem biti njegova!“

Zdaj pa je začelo deklici srce od samega strahú hitreje býti, in ne- navadna rudečica se je razlila po njenem obličji. A vendar se opogumi ter sklene, baronu na vsa vprašanja odločno in odkritosréno odgovarjati.

„Slobodno Vam, gospod baron, da mi poveste, kar Vam je na sreci,“ odgovori tedaj Olga na Robertove besede.

„Dobro Vam je znano, gospica, zakaj sem prišel v Poreče v Vaše obližje. Vi veste, zakaj Vašo rodbino in Vas tolikrat obiskujem. Vi raz- vidite, zakaj se Vam, gospica, približujem, in davno ste že ugonili moje namene. Vse to Vam je znano, a proti meni se delate, kakor da bi ničesa ne vedeli o tem. Dà še več, Vi se mene celó izogibljete! Moja družčina Vam je neljuba in — celó zoperna.“

„Vi o tem preostro in krivo sodite, gospod baron,“ odvrne Olga mirno, a videti jej je bilo, da se komaj premaguje.

„Odkar Vas je bil grof Konarski z gospó grofinjo obiskal,“ na- daljuje Robert, „izpremenilo se je mnogo pri Vas. Vaša družčina se je pomnožila. Drugi, tuji ljudje postali so Vam — ljubši od mene, in to me boli.“

„Da bi bili našej rodbini tuji ljudje ljubši kakor Vi, gospod baron, to ni rés, in jaz tedaj tudi ne vém, kaj bi Vas bolelo v srce,“ odgovori Olga v tla gledajoča. A čudila se je, da je baron Robert v svojem go- vorjenji tako miren; kajti o drugih prilikah kazal se je bolj razburjenega. Tresla se mu je pa beseda, in poznalo se je naravnóč, da vidno zatajuje svojo strast.

Robert je sevéda danes navlašč z Olgo prav mirno in nežno govoril, menéč, da bode pri njej z dobrimi in lepimi besedami še največ opravil.

Premagoval se je, zató da bi deklici sree omečil ter se jej tako bolj prikupil. Tedaj nadaljuje polagoma:

„Blagovolite mi, gospica, da Vam razkrijem vse svoje misli in namene! Dospevši v Poreče imel sem preveliko srečo, spoznavati Vas, gospica, bolj na tanko. V svojem prvem obnašanji proti Vam bil sem se malo prenaglil, a zapeljala me je bila zgoli ljubezen do Vas. Zatorej mi odpustite moj nepremišljeni greh!

Čim dalje ko sem pa Vas spoznaval, tem bolj pa je klilo v mojem sreei spoštovanje do Vas. V Vas sem našel veliko izjemo ženskega spola, v Vas vidim utelešen oni uzor ženskega sveta, kterege že od nekdaj iščem in cénim. Od dne do dne sem Vas torej bolj častil, povzdigoval in — ljubil!“

Olga se pri tem govoru ne gane. Kakor prej gleda tudi zdaj nepremično pred se. Robertove besede bile so jej malovažne. Ona je mislila na blagodneči glas svojega Milka, ki jej edini pretresa z radostjo sree! Ker torej Olga molči, nadaljuje Robert:

„Čutil sem, da sem bil srečen v Vašej družčini. Že sem Vas bil mislil vprašati, ali je našla moja nagnenost odmev v Vašem sreei, že sem Vas hotel prositi, da mi rečete, ali mi morete slediti na moj dom — kot nevesta, kot moja žena, že sem bil sklenol razkriti Vam, da je moja sreča le od Vas odvisna in da zamorete le Vi osrečiti mene in mojo rodbino: vse to sem že hotel storiti, a kar na enkrat se izpremeni — Vaše sree! V mojej duši se je rodila strašna slutnja, da ste mi svoje sree odtegnoli, in od istega časa ne najdem več sreee ne mirú! Polotila se me je huda bol. Mojo dušo pretresa ljubosumnost. Ne morem se več premagovati, in moja velika ljubezen do Vas prisilila me je, da Vas zdaj tu motim

Ali moj sklep je končan. Danes mi morate povedati, ali mi je Vaše sree udano ali ne. Reči mi morate tákoj tú, ne izpustim Vas prej, ali smem upati, da mi poklonite roko, če prosim pri očetu za njo. Govorite Olga! Recite mi odkritosrčno, kako čuti Vaše sree do mene!“

„Dà gospod baron, biti Vam hočem odkritosrčna,“ odgovori mrzlo po dolgem molčanji Olga. „Vaše današnje vedenje zdi se mi čudno, predruagačeno. Tako še niste nikdar govorili z menój. Kako celó drugače vedli ste se prej! Niti ene nežne, niti ene ljubezniive besedice niste imeli za me. V vsakej Vašej besedi kazala se je ošabnost in preziranje vsega, kar ni Vašega stanú in plemstva. Ne smete se torej čuditi, da me je Vaše vedenje bolj odvráčalo, nego vabilo ná-se. Nikdar se nisem mogla spoprijazniti z mislijo, da bi se mi nekdaj utegnolo kazati, kako sem le po milosti svojega soproga došla v kroge ogerskih magnatov, kamer po svojem rodu ne pripadam.

Razven tega pa se je pokazovalo, da postaja navzkrižje najinih idej in nazorov o življenji in svetu tem večje od dne do dne. Najino mišljenje ovaja v vsem in vsakem druge naglede. Najina značaja sta si tako različna, tako nasprotna, da se ne moreta nikdar družiti v srečnem skupnem življenji. Tedaj lahko razumevate, gospod baron, zakaj ni našlo moje srce v Vas nič vabljivega zá-se, in le zatorej se Vam zdi, da se je ono izpremenilo!“

Robert se je, poslušaje Olgino očitavanje, jedva premagoval, da ni pokazal svoje prave nravi in razburjenosti. Mislil si pa je: „Zvite so kakor kače te ženske, a kažejo se v golobjej nežnosti. Kako lepo in odkritosrčno izvaja vse uzroke, zakaj mi ni udana! In sevéda vsemu sem le jaz kriv, moje plemstvo in vedenje! A kaj hoče z značajem? — Večje fraze ni, kakor je ta beseda, ktero vsak po svojem merilu tolmači. A hočem jej trdno stopiti na prste, da me nikdar ne pozabi.“ Zatorej jej takó-le odgovori:

„Vaše srce, gospica Olga, se ni le izpremenilo, ampak ono se je meni celó odtujilo. Ali jaz véim dobro, zakaj. Ker se Vam ne dobrikam, ker Vam ne dvoranim, ker se Vam ne uklanjam, kakor ljudje brez stanú in službe, zategadel Vam moje vedenje ne ugaja. Ker Vam ne hlapčujem kakor drugi, oponašate mi ošabnost!

Vi govorite tudi, da so si nasprotni najini nazori! — Vam sevéda ni povšeči, ako se drznem oporekati Vam; ali jaz storim to vse iz lastnega prepričanja in lastnih izkušenj. Jaz ne zatajujem svojega mnenja kakor drugi, ki si ne upajo govoriti drugače, kakor jim ukazujejo ženske — dobivše jih v svoje zanjke!“

„Pomislite, gospod baron, kaj govorite. Vi me žalite s temi besedami.“

„Dà pomisliti hočem v bodoče, kaj govorim, a ob enem tudi pomisliti, kaj delam, na kar ste Vi, gospica, celó pozabili,“ odvrne zbadljivo Robert ter nadaljuje: „Ker niste Vi, gospica, odkritosrčna v svojih besedah, hočem pa biti jaz! Vi ste se mi začeli odtegovati, odkar prihaja ta plebejec, oni domači učitelj pri grofu Konarskem k Vam. Ali ni to rés? Govorite!“

„Rés je, kar trdite. A kaj potém, gospod baron,“ vpraša ga Olga, težko se premagujóč, da ne vstane ter odide pustivši ga samega.

„Jaz hočem vedeti, kakšne razmere so med Vami in onim vsiljencem,“ trdi in zahteva zdaj Robert.

„In to zakaj?“

„Zató da zvéim, pri čem sem jaz in Vaši stariši. Jaz hočem imeti gotovost, ki odločuje na dalje moje dejanje. Zatorej Vas vprašam celó na ravnost, ali ljubite rés onega tujca? Govorite resnico, gospica, sicer Vam to dokažem.“

„Kaj mi dokažete?“ vpraša Olga prestrašena.

„Jaz Vam dokazem, da je Vaše vedenje z Vogrinom nedostojno. Ono mi ovaja, da sta si Vidva kakor dva prsta na roki. Za mojim hrbtom se ljubkujeta in milujeta kakor ljubeča dvojica.“

„To je obrekovanje, grdo natolcevanje. S tem mislite mene ugnati, a motite se. Jaz vém, kaj je ženska dostojnost. Vi me je ne bode te učili; to ste že sami pokazali!“

Po teh Olginih besedah potegne Robert ruto, ki jo je našel ono jutro v Dolah, iz žepa ter jo pokaže Olgi, zmagonosno vprašajóč, ali je ne pozna.

Olga seže hlastno po njej in spoznavši jo reče: „To ruto sem izgubila oni večer, ko smo netili kres.“

„Ali pa véste, kje ste jo izgubili, gospica?“ vpraša hitro Robert in pogleda Olgo po konci, porogljivo smehljaje se.

„Tega ne vém.“

„A to pa vém jaz. Izgubili ste jo ondi, kjer Vas je bil Vaš sprem-ljevalec — objel in poljubil! Noč je bila temna, ali blisk jo je pogostoma razsvetljeval, kažóč mi ljubeče prizore!“

„To je nesramno, kar pravite, in grda laž. Sram Vas bodi, da zasledujete mene po noči ter mi po nedolžnem očitavate tako nedostojno obnašanje.“

„Pomirite se, gospica, in recite mi odkritosrčno, ali ni rés, kar Vam hočem zdaj povedati.“

In nató začčenja Robert pripovedovati, zakaj ni šel k sežiganju kresa, in kaj ga je gnalo pozno zvečer na široko jezero. Vse je na tanko opisal, kar je videl in opazoval. A potém mu je zopet Olga vse razložila ter dokazala, da ga je varal pogled: on je videl vse to le v svojej ljubosumnosti, v svojej razdraženej domišljiji. Ker je tedaj deklica trdila, da je vse to, kar je on pravil, le gola laž in obrekovanje, prosi jo Robert, naj mu prežene hude slutnje ter mu resnico pové.

„Nočem Vam resnice prikrivati,“ nadaljuje Olga. „Izmed vsega, kar ste Vi trdili, je le to rés, da zahaja dr. Vogrin k nam, v našo hišo. Mi se že dolgo poznamo. Jaz sem bila nekđaj njegova učenka in sem ga visoko cénila. Tudi zdaj še hranim v sebi spoštovanje do njega. Vse njegovo bitje mi je tako milo in drago, da ga ne morem sovražiti. A zakaj pa tudi, saj mi ni nič žalega storil!“

Zakrivati pa nočem, da me mika osobito njegov značaj. Vse njegovo dejanje in nehanje imá do mene nekaj vabljivega. Tudi se mi dozdevlje, da se moji nazori in ideje lepo ujemajo z njegovim mišljenjem. Vse mi kaže, da kraljuje neka harmonija med nama, ktere nisem med Vami in menój nikdar zapazila, kam li čutila.

Vse to je tedaj, kar me vabi k njemu kakor magnetna moč, in to odločnje moje dejanje. Kaj pa bi to bilo, tega ne vém. Ali je spoštovanje ali prijateljstvo ali — ali — ljubezen!“

Olga umolkne. Robert je povetil glavo. Ukrotila ga je za nekaj trenutkov Olgina mirnost, s katero je ona tako odkrito in nedolžno govorila o svojej srčnej nagnenosti. Vse je bilo tiho kakor v grobu. Le zdaj pa zdaj zbrenci mimo njiju bučela in sede na bližnjo rožico, da se nasrka sladkega medú. Tam v travi se oglašá čriček in cvrči vesel svojo pesen, a tu v grmovji zraven klopice zakriči senica, kakor da bi hotela ta dva človeka pokarati, zakaj se prepirata.

Po tem molku pa izpregovori najprej Olga, rekóč:

„Zdaj sem Vam, gospod baron, povedala vse, kar in kako čuti moje srce. Z Bogom!“

Po teh besedah pa vstane Olga ter hoče takoj oditi. A zdaj se vzdrami Robert iz svojih sanj ter pogleda tovaršici na ravnost v obraz. Njegovo oko pa je kazalo ljubezen in sovraštvo, odpuščanje in osveto!

„Blagovolite, gospica, še nekaj besed, predno se ločiva. Poslušajte mene, darujte tudi meni za nekaj trenutkov svoje srce,“ govori Robert mirno, a Olga vidi dobro, da se on jedva premaguje. Prsi se mu vzdigujejo, obraz mu je zdaj rudéč kakor kri, zdaj bled kakor stena. Strašen boj bije v svojem srci in tresóč se mrmra med zobmi sam zá-se: „Torej ljubezen, ljubezen!“ A vendar se zmaguje ter je miren in tih, krotek in pohleven!

Zdaj se usmili za trenotek Robert Olgi, a ta mu ne more pomagati. Ona ne gospoduje več nad svojim srcem. Podlegla je nepremagljivej sili zmagonosne ljubezni, ki ne pozna milosti in pomilovanja, bojujóč se za svoj uzor!

„Je-li torej moj up zastonj, Olga, in ne najde li moja ljubezen, moja gorka ljubezen v Vašem srci nobenega odmeva več? — Vi molčite!

Ali bi mi Vi dali roko, ko bi mi jo Vaš oče položili v tó-le desnico? — Vi ne govorite in gledate v tla!

Ali Vam ne pravi Vaše čuteče srce, da bi Vi mogli biti srečni tudi z menój? — Vi molčite! A kaj pomeni to?

Recite, kar Vam srce, le srce veléva. Ne bojte se me. Pripravljen sem — na življenje in smrt! Govorite!“

„Strašno vprašanje to!“ odvrne tiho Olga. „Ne mučite me do smrti, ne trgajte z žarečimi kleščami iz mojega srca oni čut, ki dela človeka srečnega. Ne silite me, da sem hinavka, da Vam dam roko brez srca, teló brez čuta! Ne storite me nesrečne in nezveste žene, ki sovraži možá, a ljubi — drugega! Oh moj Bog, kaj bode z menój?“

In pri teh besedah omahne nazaj na klop, pokrije sí z rokama obraz in začne ihteti. Tako je sedela nekaj časa, in solze, debelè solze

kakor jagode kapale so jej z žarečih lic. Okoli nje pa je zavladala skrivnostna tišina.

Dolgo si ni upala Olga pogledati na to stran, kjer je stal Robert. Misli si je, da še stoji on vedno zraven nje, a v tem se je motila. Olgin odgovor bil je Robertu dovolj. Srd njegov je prikipel do vrhunca. Čutil je, da bi se ne mogel dalje premagovati, ter se zbal, da bi se spozabil nad nedolžno deklico ter jej žugaje ovadil svoj naklep. Zatorej hiti, pustivši Olgo ihtečo na klopici, naglih korakov k svojemu čolnu ter vesla na jezero, da si ohladi razsrjeno dušo. In potem si poišče na onem obrežji kraj, kjer pristavlja Vogrin navadno svoj čoln, ter premišljuje vedno, kako bi izvršil svoje osveto. Tu si pomiri počivajóč razdražene živce.

Ko je prišel Robert proti večeru domú, čakal je že ná-nj njegov sluga. Imel je zá-nj naročilo od gospoda stotnika Randiča. Robertovi znanci v Porečah napravili so bili namreč danes popoldne izlet v Vrbo. Sluga je dobil povelje, naznaniti to gospodu baronu, ali ni ga mogel celo popoldne najti nikjer. Robertu je bilo to prav po volji, da ni danes zvečer njegovih znancev in prijateljev v Porečah. Tedaj lahko tudi on nocój izostane iz svoje navadne družčine, in zatorej si dá večerjo prinesiti domú.

Sluga je imel danes prav masten večer. Gospodu baronu ni dišala niti jed niti pijača po tako razburjenem dnevu. Zatorej podari vso večerjo s pijačo vred svojemu Janóšu. Dà nocój je skušal baron svojega slugo celó upijaniti, namerjavajóč o tem in onem izprašavati ga. Ko se je že bil Janoš precej napil, vpraša ga nagajivo Robert, ali mu je v Porečah že kaj znanja in ženske družčine!

Sluga je bil kaj vesel, da imá priložnost, gospodu nadporočniku razkrivati svoje ljubeče srce. Takoj začenja pripovedovati o svojem vasovanji pri Reziki, Vogrinovej sestri.

Robert je kar debelo gledal, ko mu sluga tako ognjevitó govori o svojej ljubezni in lepej Reziki.

„Prej je bilo veselo tukaj, ko še ni bilo onega vruga domá,“ nadaljuje sluga že dobro vinjen. „Ali zdaj je vse pusto, verjamite mi, strašno pusto, gospod baron. Le škoda je in kesam se, kolikor imam las na glavi, da mu nisem bil oni večer, ko me je izpod okna pognal, zdrobil njegovih suhih reber. Ali zató mi pride drugokrat v moje trde pesti, in tedaj mu Bog pomagaj! Tako zalega dekleta ne pustim meni nič tebi nič iz rok. Ta nepridiprav pa še bode skusil, kaj so ogerski fantje! Vrgel sem ga bil sicer že zadnjič, da je kar zaječal, alj črez nekaj dnij lazil je že zopet todi okoli po kopeli. Kakor se mi dozdevlje, gospod baron, stika ta človek tudi za ono lepo gospico pri Skenovskih! Že tedaj, ko je bil grof Konarski tukaj, videl sem ga, ko je z njo samo dolgo časa govoril na vrtu in v gozdiči.“

Zadnje besede so Roberta kar spekle, in misli si: „Glej ga, že moj sluga opazuje vse to, a jaz bi tega ne videl in ne vedel! Menda bode vendar kaj z mojim momkom, poskusimo!“ In nató jame slugo dražiti, kako velik strahopetec in norec je, ako se dá strahovati takemu človeku.

„Ali ne greš zdaj nikdar več vasovat k lepej Reziki, odkar je njen brat domá?“ vpraša ga navlaščé baron, rogaje se mu, da je tak plašljivec.

„Nič več, ker se bojim, da bi me zasačili in stepli.“

„Sram te bodi,“ odvrne Robert. „Zakaj ga pa ti ne zasačiš in zbiješ, potem pa kar v jezero vržeš. Saj ga ni škoda, ako ga ribe požró in raki očépljejo; bodo vendar bolj mastni in debeli! Živa duša ne bode popraševala po njem, a ti lahko nató brez skrbi zahajaš k deklici!“

„Tu imate prav, gospod baron,“ odgovori sluga malo premišljujóč, „ali ubiti ga, to vendar ne gre!“

„Zakaj bi ne šlo? Kaj pa v vojski! Tam ubije človek človeka kar tako, če mu tudi ni nič hudega storil.“

Dolgo sta se potem gospod in sluga pogovarjala o tej stvari. Konečno se je pa toliko dognalo, da napade sluga Vogrina veslajočega po noči domú, in sicer blizu tam, kjer on navadno pristavlja svoj čoln.

To mesto je prava luka. Dve veliki pečini segate ondi precej daleč v jezero. Sredi med njima je strašna globina, ali obrežje je prav dobro zavarovano na obeh stranéh. Valovi ne morejo ondi poškodovati čolnov, in zatorej se radi pripenjajo tam. Ako pa na jezeru ob kamenitej steni prisloniš svoj čoln, ne vidi te nikdo, bodi si tudi svetla noč. Obrežje je namreč z velikim drevjem obrasteno, ki celo luko s temno senco pokriva. Zategadel pa morajo čolnarji stojé veslati v to zatišje, da ob pečino ne zadenejo. Če pa veslárja, v čolnu stojéčega, sunéš z močnim drogom, prekopicne se ti v vodo. Potém pa je vsakemu kaj lahko, v temnej noči ugonobiti svojega sovražnika, in nikdo ne vé, kdo ga je napadel, ali kam je izginol!

Tak strašen naklep osnoval se je ta večer. Sluga ga je bil vesel. Robertu se je pa kakor Mefistu smejalo srce, da ga uboga njegov famulus. Ali ta sevéda ne vé, da stori to maščevalno delo le za gospoda, a svojeje črnej duši si naloži zloben čin brez dobička! Mi nočemo namreč imenovati dobiček onega darila, ktero je baron Benda blagodarno obljubil svojemu slugi za to zločinstvo.

Povrh pa je še gospod nadporočnik slugi zagotavljal, da ga hoče sam zagovarjati, ako bi ná-nj kaka neljuba sumnja letela, a tega se itak ni bati. Prava priložnost izvesti svoj namen pa se mu tedaj ponudi, kedar veslá Vogrin sam pozno v temnej noči iz Poreč domú. Sicer si pa naj sluga oni kraj dobro ogleda, kjer misli svojega sovražnika uspešno zasačiti. Tako je bilo vse dogovorjeno, in pozno v noči pognal je še le Robert svojega slugo počivat.

Naravno je, da si je nadporočnik Benda s tem maščevalnim načrtom utešil strast in razburjenost. Prepričan je bil, da bode njegov sluga, ki je bil krepek in močen mož, točno izvedel svoj naklep, vzlasti pa zdaj, ko mu ni tega sam odsvetoval.

„Pri vsem tem je pa to zá-me najboljše,“ mislil si je napósled, „da sem jaz sam nedolžen. Ako bi tudi kdo slugo sumničil, da je on napadel Vogrina, vendar ne morejo priti meni do živega. Zakaj lahko se izpriča, da se je sluga sam nad njim maščeval. A tudi tega ne bode potreba, ako le jaz potrdim, da je bil sluga isto noč in uro domá, ko se je ta nesreča dogodila na jezeru. Moje vedenje proti Olgi pa je bilo danes tudi mirno, in najmanjši sum o tem ne more ná-me leteti!“

Tako je skušal Robert svojo vest zadušiti, a vendar ni mogel to noč sladko počivati. Olgino obnašanje, njena odkritosrčna izpoved, njene odločne besede niso mu dajale mirú. Takoj mu pride na misel, ali mu ne bode ona tudi pozneje, akoravno se odstrani Vogrin, odrekla roke ter se mu celó odpovedala. A to misel je s tem ovrgel, da se Olga vendar le tedaj prej v zakon prisili, če je njegov tekmeec mrtev, kakor pa če on živí. Izvršiti se pa mora njegova zveza z Olgo na vsak način še letošnjo jesen, ako hoče sploh rešiti svoje posestvo denarstvenega propada. Vse je namreč kazalo, da pride to leto Bendino imenje ob Blatnem jezeru na boben, ako ni od nikoder pomoči. Od vseh strani so priganjali upniki Robertovega očeta, žugaje, da mu grajščino z zemljiščem vred prodajo, ako jim vsaj polovice dolgov v kratkem ne poplača. Baron Benda, Robertov oče pa je svojim upnikom vedno obetal, da jim brzo ustreže, a konečno jim je le moral natanko obljubiti, kdaj jim v resnici misli plačati dolgove. Določila se je jesen kot zadnji obrok. Tedaj se oženi njegov sin Robert in ta bode tudi dolgove hitro poravnal. Saj mu pri- nesel njegova nevesta najmanj kakih stotisoč goldinarjev za doto, in ta svota bode tudi zadolženemu ogerskemu grajščaku že nekaj pripomogla!

To slabo denarno razmerje bilo je Robertu na tanko znano. Lahko je torej razumeti, zakaj se je on še bolj poganjal za Olgino udanost ter se bal svojega tekmeca. Strast svoje ljubezni bil bi Robert sevéda že še premagal in na deklico tudi v kratkem celó pozabil, ali misel, da mu vzame Vogrin z deklico vred tudi doto, ki naj reši njegovo posestvo, njegov ponos, njegovo slavo in njegov glas: ta misel mu je bila strašna, in ona mu nasvetuje, naj uniči svojega nasprotnika, ako hoče Olgo prisiliti v zakon. Tako je dolgo časa premišljeval baron Robert, in razumljivo je, zakaj ni mogel spavati.

A tudi Olga ni našla ta večer zaželenega mirú. Sedela je še precej časa potém, ko je bil Robert odšel, sama na klopici, premišljujoča o svojej negotovej bodočnosti.

„Prisilili me bodo v zvezo s tem človekom, to slutim vedno. Izrupati bodem morala iz dna svojega srca ljubezen, svojo gorečo ljubezen do Vogrina. Omožili me bodo s človekom, ki ga ne ljubim in ne bodem in ne morem nikdar ljubiti! Kaj bode z menój? Kdo me reši te nesreče, te nemile osode, ki mi jo hočejo dodeliti? Kdo me iztrga iz objemov mojega sovražnika, kakor je rešil Pugačef Marijo Ivanovno njenemu ženinu? — Milko me mora rešiti, a ne drugemu, temveč sebi! Z njim hočem biti, z njim hočem iti na konec sveta; njegova bodem, le njegova, ali pa nikogar!“

Tako je mislila Olga vsa prepadena in žalostna. Zdaj še le se je zjokala, spoznavši, da je ni pomoči drugje kakor v Vogrinu. Z njim pade ona, z njim nehá i njena sreča. Ako je on ne reši, ni je za njo rešitve več!

Napósled premaga vendar njeno razburjeno domišljijo hladna pamet. Ona se začenja z lepimi upi tolažiti. A vesela ni bila več Olga ta večer, temveč klaverno in s povešeno glavo hodila in posedala je tu in tam. Proti materi pa je vedno trdila, da jo glava hudo boli. Ne diši jej ne jed ne pijača. Tedaj ostane brez večerje in gre še pri svetlem dnevu v spalnico.

Čudno se je dozdevalo materi, da je Olga tako izpremenjena. A ker ni vedela temu pravega uzroka, verjela je slednjič njenim izgovorom.

Ta večer bilo je pri Skenovskih vse tiho, rekel bi nekako skrivnostno. Kamer si pogledal, povsod je bilo vse brez življenja: smrtna tišina vladala je po sobah Skenovske ville. Olge ni bilo nikjer videti, in tudi mati se je skrila v samotno sobico. Le Rihard je prinesel novo življenje, prišedši pred mrakom z lova domú. A tudi on je takoj spoznal, da ni domá vse, kakor bi morale biti. Videl je žalostni obraz svoje sestre ter opazil na materi zgrbančeno, temno čelo. Ali on ni hotel popraševati po uzroku tej otožnosti, temveč naznani takoj materi, da bode delal nocój dr. Sirkniku v gostilni tovaršijo in da pride bolj pozno domú.

Nató gre na vrt, kjer je ná-nj čakal Vogrin, njegov lovski tovariš. Danes pa je imel Rihard le žalostne novice zá-nj; kajti povedal mu je, da se sestra Olga slabo počuti in da je zelo otožna. Ta vest je Milka hudo zadela, in nató ga ni bilo več volja, da bi še bil šel v družčino. Zatorej se prijatelja hitro ločita. Rihard gre v gostilno, Vogrin pa stopi v čoln ter veslá proti domu.

Na svojej vožnji se je pa naš čolnar pridno oziral na gozdič in vrt, kjer se je bil z Olgo prvič sešel: vzlasti pa je gledal na okno Olgine spalnice, opazujóč, ali mu ne miga nikdo z ruto pozdrav. Zakaj težko mu je bilo pri srci, da se ni mogel posloviti od svoje deklice želéc jej: Lahko noč!

A Vogrin se ni zastonj oziral tja, kjer mu je bivalo ljubljeno srce. Olga je videla Milka, sedeča pri oknu, ko je odhajal. Otožno je zrla za njim, a ni se mogla premagovati, opazivši, kako jo išče njegovo okó. Zatorej odpre okno, nasloni se ná-nje in mu mahlja z ruto, šepetajóča: Lahko noč! Nekaj minut je še gledala svojo nado in up, a na enkrat so zanesli čoln iz njenega obzorja — jezera šumóci valovi!

Noč je že jela razprostirati svoja črna krila na utrujeno zemljo, vabéč njena bitja k sladkemu počitku. Ali Olga je še vedno slonela pri oknu, gledajóča tja proti Vogrinovemu domu. Mrtva tihota je vladala okoli nje, le včasih se je čul globok vzdihljaj, ki je prišel iz srca nesrečne deklice! Dolgo je bila Olga sama v spalnici, in marsiktera solza prikazala se jej je med tem iz kalnih očíj.

„Kaj je neki to, da ni danes matere k počitku?“ vpraša deklica sama sebe. „Je li bolna, ali kaj, da ne pride v spalnico? Že prej se mi je nekako nevoljna videla. Zdi se mi, da jo nekaj teži. Jaz ne pričakujem nič dobrega. Grem jo iskat, kje je!“

Tako govoreča zapusti Olga spalnico. Najprej popraša hišno po materi, a tudi ta ne zna, kje je. Ker pa tudi od drugih služabnic nič gotovega ne zvé, išče jo sama po vseh sobanah in sobah, dokler ne pride do majhne sobice, ki je bila zaprta. Tu trka in kliče. Napósled se vendar mati oglasi ter odpre hčeri.

„Kaj Ti je, mama? Za božjo voljo, kaj Ti je?“ vzklikne Olga vsa prestrašena. „Zakaj se jočeš, mama?“

Mati ne odgovori s prva, a ko jo hči še vedno poprašuje, reče jej nató: „Ne prašaj me, kaj mi je. Tudi Ti ne bodeš vesela, ako Ti to povém. Srd in žalost mi polni dušo, ker vidim, da nas ljudje, in to znani ljudje, dà prijatelji, črnijo in natolcujejo. Laží raznašajo o meni in Tebi ter nam krađejo ljubezen pri skrbnem očetu.“

Vsa začudjena gleda zdaj Olga mater, ne vedé tolmačiti si njenih besed.

„Jaz Te ne razumem, mama. Kdo nas obrekuje? Razjasni mi to!“

„Ko sem prišla danes iz kopele,“ nadaljuje mati, „prejela sem pismo od očeta, ki me je celó iznenadilo. Ne bila bi si mislila, da so ljudje rés tako hudobni!“ Potém pa pripoveduje hčeri na dolgo in široko, kaj jej oče piše.

Pismo, ktero je bila danes gospá Skenovska prejela, razločevalo se je zeló od drugih pisem, ktera je sicer ona od svojega soproga dobivala. V današnjem pisanji oponaša gospod Skenovski svojeji ženi, da vabi ona k sebi na dom — Vogrina, ter pospešuje sama Olgino ljubezen od tega berača proti njegovej volji. Dà to še ni dovolj! Ona ga sama obiskuje in prenočuje celó s hčerjo vred pod njegovo beraško streho. Sam bi prišel, da ga izpodi kakor potepina od svoje hiše, kamer vsak dan zahaja, ko bi mu pripuščali bodoči vojskíni časi, da zapusti svoje tovarne,

„Prepovedujem pa Tebi in Olgi,“ glasi se dalje v pismu, „da bi še enkrat vabila Vogrina na moj dom, v mojo hišo. On ne sme več priti v Vašo družbo. Ako se to le še enkrat zgodi, morate še tisto uro vsi skupaj zapustiti Poreče in priti k meni domú. Olgi pa še posebej zapovém, da mora, ali hoče ali noče, to je vse eno, dati roko baronu Robertu. Iz glave si mora takoj izbiti vse druge ljubovne spletke in nespameti, in Bog jej pomagaj, ako zvém, da ravná proti mojej volji!“

To so bile krepke besede, toda prehude za ženska srca. Olga se je kar tresla, beróča začetek očetovega pisma. Bleda je postala in se ni premaknola. Še skoro dihati si ni upala, menéč, da stoji oče zraven nje. Vse zaljubljene misli, vsi načrti in upi v srečno bodočnost zapustili so jo, kakor bi pihnul. Le utelešena ubogljivost do očeta vladala je sama te trenutke v njenem srci!

Tu se je zdaj videla moč in sila očetova, pod katero se zruši in kakor prah raznese lastna otročja sodba. Taka nespametna očetova volja pa uničuje tudi blage čute v človeškem srci. Krepka mladeniška duša jej še nasprotuje, če tudi dostikrat brezuspešno, ali nežno dekljiče srce, kakor je Olgino, strepetá in utihne pred osornim glasom očetovim ter se mu voljno udá, če izgubi tudi s tem — svojo srečo!

A to še ni bil konec pisma, zatorej berimo dalje:

„Kako nepremišljeno in nespametno pa je Tvoje in Olgino ravnanje, vidiš iz sledečega. Vidve ubijate tudi politiške kvante in gogle z Vogrinom, in Ti žena mu še pomagaš ter celó odobravaš njegove napéne nazore! Le poslušaj, kaj imá Vogrin od tega, da jezika za zobmi ne drži.

Gospod referent pri naučnem ministerstvu mi je baš véčeraj na moje vprašanje také-le odpisal: „O gospodu dr. Vogrinu, o katerem sva govorila v soboto, Vam imam sledeče poročati. Tudi mi tukaj vémo dobro, na kakem glasu je ta mož. Vaše besede o njem ujemajo se popolnoma z našimi poročili. Zaráditega se mu tudi letos prošnja za službo ni izpolnila. A sploh pa mislim, da bodo taki ljudje tudi v bodoče zastoj pri nas državnih službah prosili, ker imamo mnogo svojih močij na razpolaganje.““

To je tedaj plačilo Vogrinu za njegovo nespametno govorjenje in ravnanje. On ostane menda vedno brez državne službe, brez stalnega kruha. Storil se je sam berača, in to ga menda še spokori!

Iz tega razvidiš, draga moja, kako ste se Ti in Olga spozabili, ker ste se pajdašili s takim človekom, in to še vpríčo barona Roberta, bodočega Olginega ženina!“

Te besede so razno uplivalo na mater in Olgo. Dočim je začetek pisma v materinem srci pouzročeval žalost, srd in jezo, prinesel je drugi del ubogej hčerki novico, ki jej je vzela zadnji up in nado v svojo srečo. Ali zdaj ni Olga jokala in tožila. Njeno srce ni moglo več v solzah in

tožbah najti olajšanja, temveč kakor brezčutno bitje udala se je deklica svojej osodi. Tolažila se je le s tem, da je bila vsaj nekaj dnij srečna v svojej ljubezni. Uživala je le čut sladkih spominov! Zdaj je vse zastoj, zdaj je vse proč. On je brez službe: razrušen in podrt je steber, na kterega si je zidala svojo srečo!

Olga in nje mati niste s prva hoteli črkam v pismu verjeti. Večkrat ste list prečitali, najprej obé skupaj, potem vsaka zá-se, a vedno jima je bilo v njem marsikaj nerazumljivo in temno.

„Od kod je vse to?“ vpraša mati Olgo. „Kdo je to očetu poročal in naju pri njem tako očrnil?“

Odgovor je bil lahek. Olga kakor nje mati imenovali ste barona Roberta — svojega nesramnega obrekovalca. In v tem se niste motili. Robert je bil namreč po prvem pismu še poslal drugo gospodu Skenovskemu. V zadnjem mu je poročal, da zahaja Vogrin vsak dan k Olgi, dà ženske ga celó obiskujejo in so že pod njegovo streho prenočile, in še drugih stvari več, ktere je on opazoval in videl v svojej ljubosumnosti! In rés, Robert je dosegel s svojimi lažmi, kar je namerjaval, in to je zá-nj bilo dovolj!

„Jaz bodem Robertu pismo pokazala,“ reče napósled mati še vedno vsa razjarjena. „Terjati hočem od njega, naj se izpriča, da ni on tega pisal, ali mi pa mora sam odgovor dajati za to nesramno obrekovanje.“

„Tega ne mama!“ odvrne hči. „S prva bodive tiho in ne povejve nikomu ničesa, kakor da bi se ne bilo celó nič dogodilo. Morda se Robert sam izdá. Tudi proti Vogrinu se ne sme naše obnašanje nikakor ne izpremeniti. Saj pa tudi on malo k nam zahaja, temveč hodi le z Rihardom in dr. Sirknikom na lov, a to naju nič ne skrbi!“

S tem mnenjem bila je tudi mati zadovoljna. Tolažilo jo je pa prepričanje, da ni nič krivega in nedostojnega storila. „Zakaj pa bi ne smel Vogrin v našo hišo zahajati,“ mislila si je sama pri sebi. „Saj je človek kakor drugi in povrh še naš znanec in prijatelj. Prej je smel v našo hišo zahajati, ko je še moje otroke podučeval, zakaj pa zdaj ne, odkar nas obiskuje baron Robert?“

Kmalu potem se podaste obédve v spalnico, a takoj pride Rihard domú. Zapazil je, da še bedite mati in sestra. Zatorej stopi k njima in tú zvé po prvem vprašanji, zakaj še ne spite. Dolgo so se nató vsi skupaj o tem osornem pismu očetovem pogovarjali. Rihardu je postalo še le zdaj marsikaj jasno. A tudi on je stopil na Vogrinovo stran, zagovarjal ga ter žugal, da hoče Roberta zaradi takega obrekovanja pozvati na odgovor. Napósled se je pa vendar dal pomiriti ter konečno obljubil, da hoče molčati o tem.

Prihodnja dneva, petek in sobota, sta pri Skenovskih kaj enolično pretekla. Riharda ni bilo mnogo domá, kajti hodil je z Vogrinom in

dr. Sirkom na lov. Vogrin se je pa pri Skenovskih le kaj malega mudil, ker je Olga vedno tožila, da jo boli glava. Zaradi tega ga tudi zvečer ni bilo k Skenovskim, kedar je prišel z Rihardom z lova, temveč oba dni se je še pri svitu napotil domú.

A tudi baron Robert se je te dni bolj skrival kakor drugekrati. Hodil je vedno zamišljen. K Skenovskim pa je še prihajal kakor prej vsak predpoldan. Tu je pozdravil mater in hčer, a se takoj zopet poslovil, vidéč, da se vsi hladno vedejo proti njemu. Vzlasti ga je pa jezilo, da se Olga tako hñini in potajuje. Zakaj vedel je dobro, da se ona navlašé dela, kakor da bi jo bolela glava. Vogrin in Robert se pa sploh te dni videla nista.

Tako ste bili Olga in mati skoro vedno samé. Deklica je v teh dneh marsiktero solzo prelila. Premišljala je vedno le o Vogrinovem žalostnem stanju in o svojej nesrečnej ljubezni, ki je ne dovede nikdar do zaželenega smotra. Napósled je pa začela ubožica misliti na svojo prisiljeno zvezo z Robertom. Kaj pa hoče tudi početi? Vogrin jej ne more pomagati, sama je brez močí, a volja očetova je nepremakljiva in trda kakor železo. V svojih mislih se je torej udala nemilej osodi. Postajala je brezčutna. Nič je ni več mikalo, in dejala je vedno proti materi: „Storite z menój, kar hočete. Vi stariši imate o meni določevati!“

Le kedar je Vogrina zagledala, zasvetil jej je nadepolni žarek vse oživljajočega solnca. Čutila se je zopet srečno in zadovoljno. Tedaj ni mislila na očetove besede niti na zvezo z Robertom. Njena duša, njene misli in njeno srce, vse je bilo pri Milku. Če se je pa on približal ter dalje govoril z njo, tedaj se je pa Olga nehoté zopet spomnila, da ne sme in ne more imenovati Milka nikdar svojega. Stopile so jej pred oči očetove beseda, donel jej je po ušesih Robertov glas, v srci pa jej je postajalo neskončno težko: in tedaj je rekla, da jo boli glava, . . . a Vogrin se je po takih opazkah vselej krvavečega srca poslovil od nje.

Vse to je Milko težko prenašal, nezajóč sevéda tolmačiti si Olginega vedenja. Mislil si je pa vsekako, da ga ona menda ne mara, a tudi sicer je čutil, da se je prijaznost njene matere izpremenila proti njemu. Zatorej naznani gospé Skenovskej in Olgi v soboto večer, prišedši z Rihardom z lova, da odide v ponedeljek nazaj v Belo h grofu Konarskemu.

Ta izjava je Olgo hudo pretresla, a materi bila je sevéda po volji. Da bi se pa Vogrin kakor tujec poslovil od njih, to pa vendar ni šlo gospé Skenovskej v glavo. Zatorej ga poprosi, naj pride v nedeljo večer k njim v gosti, prav za prav na „valete“. Tudi Roberta in dr. Sirknika povabi na ta večer, ki jej obá obljubita, da prideta.

V nedeljo bilo je deževno vreme. V jutro je že začelo deževati in

ni se zvedrilo do šestih popoldne. Ali zdaj so se oblaki hitro razpršili, in solnce je še potem prijazno sijalo.

Gostje so se že jeli ob sedmih zbirati pri Skenovskih. Najzadnji došel je danes Vogrin. Kaj pa je bilo temu uzrok, ni vedel nihče. Izgovarjal se je s tem, da je dobil danes več pisem, na ktera je moral takoj odgovoriti.

„Malo je manjkalo, da bi ne bil prišel,“ rekel je napósled. „A opustil sem rajši več važnih pisanj, da bi se le mogel nocójsnjega večera v tej gostoljubnej hiši udeležiti.“

Tem besedam so vsi verjeli, če so bile tudi prazen izgovor. Resnice je bilo le toliko na tem, da je bil Vogrin danes predpoldnem prejel éno pismo. Vsled tega pa je že mislil v istini odpisati gospé Skenovskej, da ne pride v gostí, kar bi bilo sevéda boljše zá-nj, a ni se mogel vzdržati. Njegov notranji čút ga je gnal, njegova goreča ljubezen do Olge silila ga je na vso moč, da se poslovi od svoje prijateljice. Povédati jej hoče, da je dobil danes od grofa Konarskega poročilo, da so mu na Dunaji njegovo prošnjo — odbili.

Naravno je torej, da je bil Vogrin céli dan ves potrt in otožen. Kaj hoče zdaj početi, ko se mu je porušil zadnji in edini steber, na ktereга je zidal zlate gradove svoje sreče? Kaj mu hasni ljubezen, kaj ljubeče sree, ako ne more uresničiti svojih želj, ako ne more stopiti pred Olginega očeta ter ga prositi njene roke? — On je uničen, je brez upa in pomoči!

Tak žalosten položaj ni sevéda vabil Vogrina, da bi šel v veselo družbo, in to k Skenovskim, od katerih se mora nocój posloviti za vselej. A vendar se je odločil, pogumno prenašati nemilo osodo in zatajevati v družčini svoj notranji boj.

Nocójsnja družba pri Skenovskih bila je celó majhna. Obstajala je z domačimi vred le iz šest oseb, a zabave bilo je mnogo. Ni se poznalo, da bi vladale hude slutnje in temne misli v pojedinceh našega omizja. Izmed vseh je le Vogrin kazal neki notranji nemir, a tudi tega je izgubil, ko je zlato avstrijsansko vince razvedrilo gostom glave. Tudi Olga se je dobro premagovala in še precej rada govorila, a v svojih pogovorih kazala je veliko resignacijo, trdé, da je nič prav ne zanima.

Mnogo se je nocój ugibalo o berolinskem kongressu in o zasedanji Bosne; kajti tedaj, dne 30. junija, bilo je že znano, da je prejela naša država mandat, zasesti Bosno in Hercegovino.

Prva mobilisacija bila se je že pred 14 dnevi razglasila, in eden del vojske stal je že na nogah. Celó naravno je tedaj, da so govorili nocój v našej družbi o vojski, saj sta bila dva častnika, Robert in Vogrin, navzoča.

Čudno nasprotje si pa mogel opazovati v teh pogovorih. Nadporočnik baron Benda, ki se je sicer vedno s svojo hrabrostjo ponašal,

ni nič kaj kazal, da bi sedaj rad imel vojsko. A to lahko vsak razume, kdor pomisli, da se je Robert ravno ženil. Najbolj ga je bilo skrb, da se poroči z Olgo v jesen, sicer je izgubljeno njegovo posestvo!

„Ni se nam bati, da bi imeli kakšne težave v Bosni in Hercegovini,“ trdil je Robert. Gospod minister Andrassy pozna dobro ondotne razmere. Z éno kompanijo in énim eskadronom pomirimo célo Bosno. Bosnjaki so preveliki strahopetci, da bi se drznoli kaj resnega početi proti našim vojakom. Sicer pa bode najboljše, da mi vso druhal v teh deželah pobijemo; potém bode mir. Vse to pa že tudi lahko ta vojska stori, ki je po prvi mobilisaciji na nogah, in jaz sem celó prepričan, da zdaj nobenega vojaka več ne pokličejo v vojsko.“

„Jaz bi pa prav rad vojsko imel,“ odvrne nató rezervni častnik Vogrin. „Zdaj še imam nekaj časa služiti in rad bi skusil, kako je kaj tam, kjer puške pokajo in boben poje.“

„To ni lepo, gospod doktor,“ pristavi gospa Skenovska, „da po krvi in kroglah hrepenite. Ali bi Vam ne bilo težko ločiti se od svojih?“

„Zakaj, milostljiva gospa?“ vpraša Vogrin. „Svojej materi itak ne morem pomagati, drugih ljudij pa nimam, ki bi me pogrešali! Jaz ne izgubim ničesa, ako že danes stopim na krvavo bojišče. Boljše gotova smrt, kakor tako — negotovo — življenje!“

Pri teh besedah pa pogleda Vogrin Olgo, zakaj le ona je mogla razumeti njih pomen. A Robert postane hipoma bled; srce mu je utripalo samega strahú, da je menda Vogrin že zvedel za zločinsko namero — njegovega sluge.

„Prav imate, gospod doktor,“ izpregovori zdaj Olga. „Ko bi bila jaz moški in vojak, pozdravila bi tudi z veseljem vojaške trombe glas in ne trepetala bi pred švigajočimi krogli. Boljša je plemenita, junaška smrt na krvavih poljanah, kakor v leskečih dvoranah mestnih — nesrečno življenje!“

Olgine besede so zbudle Roberta globoko v srce. On je dobro vedel, kaj je hotela deklica izreči s tem. A čutila, kaj prav za prav one izražajo, in razumevala sta jih pa le Vogrin in Olga sama.

V takih pogovorih je čas hitro pretekel. Ura je že bila nad ednajst. Družba se poslovi. Dr. Sirk in baron Robert gresta svoja pota. Vogrina pa spremljata — Rihard in Olga skozi vrt v gozdič, kjer je bil njegov čoln priklenen.

Olga še poprosi mater, naj jej dovoli, da se z Rihardom malo po vrtu izprehodi, češ da še ni bila danes na prostem. Mati jej prošnjo usliši, vedóč, da deklici čisti zrak le koristi.

V živahnem pogovoru stopajo Olga, Rihard in Vogrin ob jezeru, kar se zasliši, kakor da bi bil nekdo skozi prste zažvižgal. Vsi postanejo, a divna tihota vlada zopet kakor prej v nočnej naravi. Le zdaj pa zdaj pljusne mali valček ob kamen ali drevno koreninico na obrežji!

„Mene bi bilo strah, gospod doktor, ko bi se morala zdaj sama kakor Vi peljati prek jezera,“ začena Olga. „Vi se ne smete nocój voziti sami domú. Meni se grozi, a ne vém zakaj.“

„Ne bojte se, gospica,“ odvrne Vogrin. „Kolikokrat sem že veslal o vsakej uri po noči prek tega jezera, in nikdar mi se še ni nič pripetilo. Tu se ni nič bati.“

„Noč imá svojo moč, gospod doktor,“ pristavi Olga vsa v skrbeh. „Danes je mlaj, in noč je zeló temna; le tam pa tam blišči kaka zvezdica. Vi se ne smete sami peljati. Z Rihardom Vas spremiva, ali ne Rihard?“

„Sevéda, zakaj pa ne,“ odgovori hitro brat. „Jako prijeten zrak je na jezeru, mrzlo tudi ni, in škodilo nama ne bode, ako se malo razvedriva; saj sva bila itak céli ljubi dan v sobi.“

„No dobro gospod Rihard,“ opomni Vogrin. „A midva morava vsak v svojem čolnu veslati, sicer ne moreta vidva nazaj. Dalje ko tja do sredine, t. j. do „Samotarskega otoka“, ne smeta me spremljati. Gospica Olga mora pač k enemu izmed naju prisesti.“

„To je naravno, gospod doktor,“ pristavi Olga. „Tja me peljate Vi, nazaj pa Rihard. Pogovarjamo se pa lahko vsi skupaj; saj se bodeta čolna eden zraven drugega vozila. Na otoku pa stopim potém v Rihardov čoln.“

To je obveljalo, in Olga se vsede v čoln k dr. Vogrinu. Rihard je tudi pripravil svoj čoln, in s prva veslata obá eden zraven drugega. Čolna sta tekla kakor ptica po zraku. Radost in veselje je navdajalo mlado družbo. Olga in Vogrin sta zdaj pozabila na svojo žalostno osodo ter še uživala zadnje trenutke svojo srečo. Kmalu dospejo do otoka, kjer bi bilo treba posloviti se. Olgi in Vogrinu pa ni bilo nič kaj po volji, da bi se že zdaj ločila, zatorej pristavi prva:

„Veslajmo še dalje. Po noči je tako čudno in celó drugače na jezeru kakor po dnevu. Tudi se mi dozdeva, da je že noč svetlejša kakor prej, in nebrojne zvezdice migljajo na nebu. Vozimo se malo tukaj okoli, ali ne Rihard! in potém veslajmo tja, kjer navadno gospod doktor pristavlja svoj čoln.“

Rihard pa kar pritrdi svojej sestri, rekóč: „Meni je celó po volji, kar praviš. Spanec me ne sili, a vozim se pa tudi rad v tihej noči po jezeru. Jaz hočem s prva tú-le okoli krožiti ter skušati svoje moči v veslanji, nató pa krenem proti obrežju. Kdor pa pride prvi od nas na suho, ta naj pokliče drugega!“

Mirno in veselo zibala sta se čolna na vodi. Lesketajoče zvezdnato nebó zrcalilo se je v jezeru. Le včasih je potegnola hladna sapica ter vznemirila vodovje, da so se zibale v njem tudi nebeške zvezdice. Krasna je taka vožnja po noči na jezeru. Človek pozabi tedaj na težko zemsko življenje, čuti se prostega in vzvišenega, njegov duh postaja poetiški in njegova duša spoznava, da vlada nad vodami — bog ljubezni!

Tako se je počutil nocój Vogrin, tako se počutila tudi Olga. Naravno je torej, da razodeva človek v takih trenutkih svoje notranje čute, da govori o ljubezni, o svojej sreči, o svojih uzorih! Tudi Milko je razkril prvokrat Olgi svoje srce in povedal jej, da jo ljubi.

Vogrin je nevedé prenehal veslati; čoln se je zibal, lahno vrtéc se.

„Nekaj imam na sreci, gospica,“ jame on tiho. „To Vam moram razodeti, predno se ločim na veke od Vas. Danes me je zadela huda nesreča. Grof Konarski mi poroča, da se mi je prošnja za državno službo — odbila.“

„To vém tudi jaz. Oče so nam pisali o tem, ali jaz si nisem upala tega povedati Vam. A pomilovala sem Vas ter prelila marsiktero solzo nad Vašo nesrečo in nemilo osodo.“

„Doletela me je zarés velika nezgoda, ali dokler omiluje moja osodo tako srce, kakor je Vaše, tedaj še nisem nesrečen. Nasprotno, ako bi si smel misliti, da je Vaše srce meni tako udano, kakor moje Vam, bil bi najsrečnejši človek na svetu. Nikdar se še nisem čutil tako srečnega kakor zdaj, ko veslam z Vami sam po širokem jezeru. A prepričan sem, da bi bil in ostal na veke srečen, ko bi mogel z Vami skupaj jadrati — po valovitem morji vsakdanjega življenja!“

Olga ni našla v tem trenutku besede, ki bi bila izrazila njene srčne čute. Nepremakljivo zrla je tja v globino jezera, od koder so svetle zvezde odsevale. Le srce, le srce njeno je hitrejše bilo, oznanjajóč Milku, da se strinja z njegovimi besedami.

Ves omamljen tako nepričakovane sreče, prime Vogrin Olgo okoli pasú, pritisne jo na svoje srce, a ona ga milo in ljubeče pogleda. Zdaj jo misli iskreno — poljubiti: a v tem trenutku zakriči sém od obrežja strašen glas: „Pomoč, pomoč! Lopovi, lopovi!“ In čuje se močen štrbunk v vodo, zdaj pljuskanje, zdaj kričanje, a v istem trenutku potihne zopet vse.

Vogrin in Olga odskočita kar samega strahú ter zakričita: „Moj Bog, kaj je, kdo je?“ In Olga še vpije na ves glas: „Moj Bog, Rihard je mrtev, mrtev! Lopovi so ga vrgli v vodo!“

A tudi Olgin glas umolkne. Padla je v nezavest ter obležala kakor mrtva v čolnu. Le Vogrin je ohranil glavo in pamet. Spoznal je takoj nevarnost ter veslal pogumno proti obrežju, kjer oni dve pečini v jezero molite. Prišedši tja pa je potegol iz temnih valov v svoj čoln — človeka, ki se je z zadnjimi silami boril s smrtjo.

Bil je njegov prijatelj, Olgin brat, Rihard!

(Dalje pride.)

Epiške indske pripovedke in pravljice.

Priobčuje K. Glaser.

V.

Puščavnik in deklica.¹

Na obrežji reke Gomati² živel je puščavnik Kandu o samih koreninah. Kraj je bil samotni; slišalo se je le ubrano petje ptičev, včasih je priskakljala srnica brzih nog, a naglo odbežala; druge stvarice nisi videl ne slišal, kraljevala je tu divna tihota.

V tej tihoti je bival Kandu, molil je, se kopal in postil; pa vse ni zadostovalo njegovej bogaboječnosti. V najhujšej poletnej vročini upalil je štiri ognje in sedel med nje; v deževnih³ mesecih ležal je na mokrej zemlji. Čudom so ga opazovali bogovi. Vedeli so, da si s tem pridobi velikih zaslug; pa vendar jih je že začelo skrbeti, da bi si utegnil vse bogove podvreči. Pritekó tedaj k Indru in ga prosijo, naj odvrne puščavnika od strogega življenja. Ta pokliče apsaraso⁴ Pramločo.⁵ Bila je krasna, mlada, vitke rasti; zobje so se jej lesketali kakor biseri; prekosila je po svojej lepoti vse sestrice.

„Idi tja,“ reče jej Indra, „kjer Kandu živi globoko utopljen v pre-mišljevanje nebeških in pozemeljskih stvari.“

„Ne upam si pred-nj, bojim se osornega pogleda; pošlji Menako, Urvacijo ali Rambho,“ odvrne boječa Pramloča.

„Nič ne pomaga tvoje ugovarjanje; spremljajo te naj Kâma,⁶ Madhu⁷ in zefir.“

Deklica se dá pogovoriti in se spusti s svojimi tovariši na zemljo tam, kjer je bival Kandu. Zapazi ga v celici resnobnega, v dolgih haljinah; svetel žarek je obseval častitljivi obraz.

„Dragi tovariši,“ reče spremljevalcem, „bodite mi na pomoč; bodi Kandu po svojej moči tudi enak Brahmú, Višnu in Čivi, krvavo ga hočem raniti.“

Sprehajala se je po obrežji in popevala kakor škrjanček; Madhu se je razprostiral po vsej naravi,⁸ vonjave so se razširjale od Himálaja sém do Gomatije. Zdaj napne Kâma svoj lok in puščice leté v puščavnika; h krati zasliši Kandu milo petje, in njegovega srca polotile so se sladke želje. Napoti se tja, od koder je slišal petje; palica mu pade iz rok, in ljubeznivo se upirajo njegove oči v krasno devo.

¹ Po Brahmapûrana; Schlegel, Indische Bibl. I. 256—274; Höfer, Ind. Gesch. I., 45—65.

² Sveta reka v pokrajini Audhe. ³ v zimskem času. ⁴ boginje enake Vilam slovanskim. ⁵ pramloçayati - prikazati se iz zatišja, iz postelje vstati. ⁶ bog ljubezni. ⁷ log pomladi. ⁸ enako popisuje pomlad Kálidâsa Kumârasumbhava III., 84.

„Od kod si, mila krasotica, dražest moja, govori resnico.“

„Prišla sem, da gojim rožice, in da strežem tebi.“

Ko je te besede slišal naš Kandu, bil je celó zmočen, prime deklico za roko in jo vede v celico. Madhu in Kâma pa sta se odpravila domú, kajti dobro sta izvršila svoj posel. Kandu se zdaj lepo opravi ter se sveti v moškej lepoti kakor Indra sam. Molitev, daritev, pobožno pre-mišljevanje, post, čitanje svetih knjig, obljube, kopanje: vse vse je pustil v nemar.

Minola sta noč in dan, minol je teden, minol je mesec, minolo je leto, minolo je sto let. Ko je hotela oditi, prosi jo milo: „Draga moja, ne odhajaj.“

Dala se je pogovoriti krasotica in zopet ostala dve sto let.

Nekega dne se puščavnik naglo odpravi iz celice. Kam pa tako brzo?“ vpraša ga Pramloča.

„No darovat grem. Glej, večer se bliža, moram večerno molitev opraviti.“

„Dragec, ali se je še le zdaj približal večer?“ vpraša ga smehljaje deklica.

„Saj si ti še le davi prišla! Zakaj se mi pa tako posmehuješ? Daj odkritosrčen odgovor.“

„Za rana sem prišla, to je res; odkar sem pa pri tebi, minolo je več sto let.“

„Kako dolgo sva se zabavljala?“

Deklica odvrne: „Devet sto let, šest mesecev, en dan in eno noč.“

Kandu vzdihuje: „Joj meni, ves sad moje pobožnosti je proč. Poberi se ti, ki si me zmotila. S čim te hočem kaznovati? Sam sem kriv!“

Ko je brahman tako govoril, stopile so jej potne srage na čelo; zapusti puščavnika in z vejami v gozdu briše si srage. Srage pa so ostale kot rosa na vejah. Pozneje porodi deklice kosmato, katero so do-jile kravice. Krasno je rastle ter postala žena desetorici bratov Pračetasov!

Bosenske zanovétke.

Spisal *Rajko Perušek.*

XIII.

Turske „kuće“ sezidane so v Bosni od samega „črpića“ t. j. nepečenih ciglov in lesa. Siromaki pripravljajo si „japijo“ (material) sami. Od blata si napravi cigle ter jih na solnei posuši, mort ali malto napravi iz apna in pleveli, les si sam obseče in sedaj počne zidati. Imovitejši

dajo si napravljati stanove od „majstora“, ki je navadno zidar, tesar, mizar itd. zajedno. — Najprvo zabijejo se v zemljo štiri tramovi, ki imajo služiti hiši za ogle, ter se zvežejo s povprečnimi gredami. Med te grede položé črpiče, in namesto morta služi jim ponajveč blato s peskom pomešano. Da bode zid čvršči, prepleten je z lesenimi direki (Zwischenbalken), ki so horizontalno in navzkriž položeni in med ktere se dénejo črpiči. Stene so napravljene mnogokrat od desek, na katerih so koso (napošév) pričvrščeni tanki direki, da držé mort, s katerim se omečejo. Streha je napravljena od skodel ali pa je s ciglom pokrita, kakor je na Krasu v običaji. Vrata tudi v lepih hišah niso enaka, tako tudi okna ne; to je malo večje, ono manjše, to stoji višje, ono nižje. Kedar je zidanje gotovo, omeče se in pobeli. Čudno je to, da se često napravi najprvo streha; pod streho mnogokrat prvo nadstropje, ker se črpič na grede polaga do vrha, in potém stoprav prizemeljsko zidovje. Temelja ne polagajo, in zató je ta način zidanja mogoč; kjer ostane kaka špranja, lahko jo zamašé blatom ali pa treskami. Streha pa se zató najprvo postavi, da slučajni dež ne raznese od blatnih črpičev napravljenega zidú.

Vsaka boljša turska hiša ima dvorišče (avlijo), v ktero se stopi skozi „kapijo“. Ako ima dvorišče samo ena vrata, stoji za vrati stena od desek, da nikdo ne vidi od zvonaj na dvorišče. Večje hiše imajo po dvoje vrat, od katerih vodijo ena v moški, druga v ženski oddel hiše. V tem slučaju je dvorišče zidom podeljeno na dva dela, ki sta spojena po vratih, na katerih je „alka“, ono železo, s kojim se trka na vrata, da se mu odpre. Harem je nekterekrali spojen po pokritem hodniku s selamlukom, kjer stanuje saibija (gospodar). Kraj harema je mutfak (kuhinja) in ahar (konjušnica) na dvorišči. Takoj pri vstopu na desno in levo so sobe za moške služabnike. V prvem nadstropji, do kterege vodijo leseni basamací ali merdevine (stopnice) je divanana, v ženskem oddelu pa je divanana z izgledom na vrt ter je obdana s tankimi rešetkami, tako da se vidi na polje, a ne od zvonaj v divanano. Vsa okna so od zvonaj z lesenimi rešetkami zadelana. Često je gornji sprat širji od doljnega, tako da visi nad doljnim zidom kakor nekak balkon, ter je tudi mnogokrat čisto lesen. Okna so gosto eno pri drugem napravljena, kar znači, da je ljudem mil svež zrak. Sobe so nizke in še nižja vrata, tako da se mora človek srednje veličine prikloniti, kedar vstopi. Nebo (plafond) je od desek, ali mnogokrat kakor tudi vrata prav lepo izrezljano in barvano. Okoli sobe po zidu je rafal (polica). Ena stena, največkrat ona pri vratih je izdolbena. V sredi je peč, na enej strani peči je dolap (omara), na drugej amandžik (kopel). Peči so od zemlje z vzdanimi glinastimi lončiči. V peč je tudi lonec vzdán, v kojem se voda greje za abdest. — Okoli ostalih sten je leseni pod nekoliko vzvišen; na njem je slamnica ali žimnica in ta je pokrita s kakvim pisanim robom, ob zidu pak sloné po 3 čevlje

dolgi jastuki, in to je cela hišna oprava. Razven tega imajo samo še ćilime na podu, pod ćilimi mutape (pokrovec od žime) in pod temi hasure (rogoznice). Kjer imajo zastore, tam se smatra soba kot luksurijozno opravljena. Okna obično niso četverooglasta, ampak od zgoraj šiljasta po arabskem načinu; takisto tudi vrata. V obće ljubijo Turci vse šiljasto; zató so na pr. tudi strehe zeló strme in na njih še čestokrat šiljast klinec; isto tako streha džamij; šiljaste so tudi papuće in drugo orodje.

Bogati Turci imajo poletne vile; srednje roke ljudje si pomagajo s tem, da po zimi pri tleh v sobah stanujejo, ktere imajo malo oken, po letu pa v prvem spratu, kjer so okna eno poleg drugega. Siromaki pa stanujejo tudi v takih beznicah, ktere so podobnejše mračnim grobnicam kot stanu ljudij.

Od javnih zgrad so znamenite samo džamije in kopališća.

Sarajevsko mesto, ktero šteje komaj 18.000 mohamedanskih stanovnikov, ima več kot sto džamij. Manjši del teh džamij je zidan od kamenja, večji od črpića in lesa. — Najznamenitejše džamije v Sarajevu so Careva džamija, Begova džamija in Alipašina džamija, ki je sicer majhna, a najlepše sezidana. Džamije imajo eno glavno in več manjših kupol in munar. Munara je visok, ali vitek okrogel ali pa mnogooglast stolp, na katerem je šiljasta, z belim limom (Blech) pokrita streha in nad njo polmeseč. Po priliki v višini od dveh tretjin je proti jutru obrnen izhod, skozi kateri se stopi na hodnik, kjer muezin vernike na molitev kliče. V stolpu samem vodijo vijugaste stolbe (Schneckengang) ali pa navpične lestvice na ta hodnik. Džamije so lepo pobeljene in na nekterih mestih zeleno našarane; ponajveč je tudi balustrada hodnikova zeleno pobarvana. Vsaka džamija ima vhod na severnozpadnej strani, ker se mora pravovernik pri molitvi vedno proti Meki obraćati. Pred vsako večjo džamijo je ob celem počelji povišano mesto, čegar streha na kamenitih stolpcih počiva in kjer se krajše molitve opravljajo. Skozi vrata, ki so pokrita s težko zaveso, stopi se v džamijo, ki je kaj enostavno okrašena. Vratam nasproti je vzdana „kibla“, t. j. težek kamen, ki predstavlja grob svetčev. Na levi je leca za propovednika, na desni je nekoliko vzvišeno mesto, kjer se je vsak petek molilo za sultana. Ali se ta molitev še opravlja, ne vém. Ob stenah, ki so jako primitivno izšarane, čitajo se izreki iz korana. Podob ali pa kipov ne vidiš, ker to vera prepoveduje. Celó v privatnih hišah vidijo se le redkokrat slike, ali nikdar ne človeško bitje predstavljajoće. Pravoverni Turci se celó pohujšavajo nad tem, da se na nekterih grobnih kamenih človeško lice sevćda le naslućivati more.

„Kaj ti pomaga“, dejal mi je neki hodža, „ako napraviš od kamena lice, pa mu ne moreš dati življenja. Le Bog sme tedaj ta oblik živoćega

bitja stvarjati Pri nekej priliki smo morali upotrebiti ves arsenal svoje zgovornosti, dokler smo mohamedanskega kollega našega pregovorili, da se dá fotografovati. Pri svojej branitvi sklicaval se je na svojega predšastnika v službi, ki se je dal fotografovati, a kateremu se bajè celé žene rogajo!

Tla džamije so pokrita s čilimi, kateri so gledé dragocenosti v raznih džamijah različni. S stropa visé od železne žice napravljeni svetilniki, t. j. železni obroči, v ktere se vtikajo steklene leščerbe, kakor se pri nas upotrebujejo za razsvetljava grobov na vseh svetih dan. Pri kibli so tudi sveče natakne na debelih drogih in posebno ena debela sveča, kakor je ona, ki v naših crkvah gori na levej strani oltarja o velikej noči.

Okoli vsake džamije je zid, ki obdaje grobje. Povsodi je tudi česma, kjer se pred molitvijo avdes uzima.

Javnih kopaljšè je v Sarajevu dvoje. Poslopje samo ni nikakor imposantno. Streha je ravna, a na njej nekoliko manjših kupol, koje so z limom pokrite in na mnogih mestih probušene. V te rupe so vdeleni debeli kosi stekla, da skozi nje svetlo dohaja v kopaljšèe, koje nima drugih oken. Glavni vhod je za moške, postranski za ženske, ki se v popolnc oddeljenih prostorih kopljejo. Vhod je kakor pri džamiji z zaveso zastrt. Prvo prostorje je lesenimi rešetkami razdeljeno na več oddelkov, v kterih se gostje slačijo. Na tleh je neizogibljivi čilim in za odličnejše goste tudi minder (žimnica).

Sluga podá sedaj široko pregačo in belo rjuho, in na noge se nataknejo nalune t. j. črevlji, koji obstojé iz lesenega podplata in usnjene po palec debelega jermena, v kateri se noga vtakne. Tla so kamenita ter se pod zemljo razbelijo. Prve sobe so manj tople; v zadnej pa ima zrak do 38° topline; tu se stopi na nekoliko palcev od tla vzvišeno desko ter si skozi medene pipe v zidu naliže tople vode v kamenita korita.

Kedar se kopajoči uznoji, počne ga sluga z dlanjo tretji, mišice pritiskati in gnesti in potém z žimnato krpo gladiti. Nató ga namaže s penami od mila in zopet s toplo vodo oplakne. Ako baš želi, obrije ga berberin (brijač), potém se zavije v čiste rjuhe ter legne v hladnejšej sobi na minder ter se tam srčóé kavo in čibuk pušéé odpočije. Z mrzlo vodo se Turci po parnej kopeli ne polivajo. Plača se za kopel, kolikor kdo hoče. Siromaki plačujajo po 10 kr., uglednejši ljudje po 60 in 80 kr., po 1 glđ. in tudi več.

Turci se morajo pri raznih prilikah prati, tako na pr. kedar se podajo na hodočastje v Meko itd. Posebno pa je priporočeno ženam, da se čestokrat čisté, in one uporabljajo mnogokrat to priliko, da se z dekleti seznanjajo, s kterimi potém, ako je mogoče, svojega sina omožé.

XIV.

„Allah ekber!“ V vseh mogočih glasovih, visokih in nizkih razlegajo se te besede in njim sledeče, ktere „kuiše“ muezin z munare, po Sarajevu. Sklad tega kuisanja je po prilici ravno tak, kakor kedar vojaška glasba, trobentači in bobnarji ne brigajóč se eden za drugega generalmarš piskajo in udarjajo. Vsako besedo raztezajo prav na dolgo, samo slovko „ek“ v besedi „ékber“ prav na kratko in naglašeno izgovarjajo. Da se glas muezinov čim dalje čuje, dene palce za ušesa, dlani pa tako zakrivi, da mu služijo kot glasilo (Sprachrohr). Potém razglasi na vse štiri strani svetá, da je čas, klanjati se previšnjemu. To se zgodi v zori (saba), opoldne (uile), popoldne, kedar je senca vsake stvari dvakrat tolika kot stvar sama (iéndija), pri zatonu solnea (akšam) in dve uri pozneje (jacija). V zori pristavlja se molitvi še poziv oženjenim mohamedancem, naj skrbé za razplojenje pravovernega rodú. O polnoči peva se „salavati“, t. j. molitev, ktero dotičnik naroči pri džamiji za kako svrhu, na pr. za dušni mir pokojnih itd. — Blizu mojega stanovanja bila je džamija, koje muezin me je vsako noč probudil s svojim skoro pol ure trajajočim, baš krasnim petjem toliko gledé melodije kolikor glasú.

Prva stvar pravovernega Turčina je sedaj, da uzme avdes ali abdest. Oprati si mora oči, ušesa in usta, očistiti mora tudi nos in vsak del mora trikrat pomočiti. Potém pomoči roko od komolca do prstov. Ako je sledbenik kalifa Omara, počne pri komolci, ako je Alijev pristaš, počimlje na konci prstov. Bosenski mohamedanci so Omarovci. Čital sem, da se te sekte strašno sovražijo. Napósled pomoči tudi noge od prstov do gležnjev. Ako je Turčin na potovanji v deželah, kjer je pomanjkanje vode, zadostuje, ako na isti način kakor vodo upotrebi pesek ali pa drobne kamenčke. Isto tako se umiva pred jelom in po jelu, ter mrmra ves čas té-le besede: „O gospod, oprosti, kar sem nečistega in zabranjenega gledal, čul, govoril, storil“.

Potém gre molitev opravljat in sicer more to storiti, kjer koli hoče. Ako hoče kratko molitev opraviti, ostane v preddvoru, ako hoče daljšo, stopi v džamijo. Molitev opravlja tiho; kedar jih pride mnogo skupaj, moli eden nektere besede glasno, a vsi drugi se klanjajo kakor na povelje in potihem molijo. Kedar se moli kaka posebna molitev, na pr. molitev za sultana, poje jo eden, a drugi mu odgovarjajo „amin“.

Navadna molitev opravlja se takó-le: Stojé položi od razstavljenih prstov roke palca za ušesa ter moli tekbir (uvod), potém dene obé roki na trebuh in sicer desno na levo ter moli tesbi, sena, teavuz in nektere sure-koranove. Potler prikloni glavo in telo, roki pa položi na kolena ter zopet iste molitve ponavlja. Sedaj zopet telo izravna, moli tesmi, tahmid i tekbir, potém poklekne in se z rokama, čelom in nosom

zemlje dotakne, tekbir in trikrat tesbi moli, nató stegne teló, tako da se trebuh ne dotakne tal. Dalje kleči z izravnanim telesom in napósled se zopet vzdigne ter moli tekbir. — S tem je molitev izvršena, ali mnogi jo dva-, tri- ali tudi večkrat ponavljajo.

Ker mohamedanci nikdar ne snamejo pokrivala, temveč povsodi pokriti ostajajo, porodil se je „hadet“ t. j. običaj, da so ta pokrivala brez strehe (Schirm), ker se morajo pri molitvi s čelom in nosom dotikati tal. Neko mlado Ture se mi je pritožilo, da mu krščanski drug „za inad“ (navlašč) klobuk deva na glavo. „Kaj pa je to hudega?“ vprašal sem ga. „Ne dá mi zakon!“ odgovori mi ves začudjen.

Kdor stopi v džamijo, mora pred vrati pustiti papuče. Čudno je gledati, kako vsak svoje najde, in nikdar ni prepira, če prav jih po 20 in tudi več skupaj moli in skupaj molitev konča in potém na ravnost v svoje papuče zdrsne. Postavljajo jih v redu. A ker so vse papuče pri odrastelih ljudeh precej enake gledé velikosti in oblike, in ker oni, kdor prej pride in prej moliti začne, ne vidi, koliko je za njim ljudij na desno in na levo postavilo papuče, mora se misliti, da imajo posebno dober spomin, kje so jih pustili. Mogoče je sicer tudi, da se nekterekrati promeniijo kundure, ali to flegmatičnemu Turčinu nič ne déne. Ravno tako se ostavljajo pred vrati papuče, kedar se vstopi v sobo bodi si svojo ali tujo. — Kedar vidi Turčin pred vrati harema papuče, ne smé vstopiti, ker to je znamenje, da ima žena poset prijateljic. V hiši si namreč žene obraz odmotajo, pa kakor nikdo obraza njegove žene videti ne smé, tako nima tudi on pravice, da bi videl obraz tuje žene, kar bi se zgodilo, ko bi iznenada vstopil. Da niso Turci v teh stvareh toliko pošteni in njihove žene toliko stidljive, moglo bi se lahko dogoditi, da ženo kdo obišeče, a mož premda v hiši tega ne vé. Zakaj ako je obraz zamotan, more se tudi najbrkatejši bradač za ženo izdati, a iznenaditi ga nikdo ne more, ako pusti papuče pred vrati.

Kakor sem omenil, more se molitev opravljati, kjer koli se hoče. V petek pako propisuje zakon, da se ima moliti v džamiji. Praznikov je dosta, ki slavé znamenite dogodjaje iz življenja pegamberovega ali pa drugih svetnikov. Prava praznika pa sta samo Ramazan bajram in Kurban bajram, ktera sem v „Novicah“ (1880. br. 49 in 50) popisal. Te dneve Turci ne delajo, ampak v prazničnih oblekah, ki se le ta dan odenejo, obiskujejo se prijatelji ter se pozdravljajo želeči si srečne praznike.

Posebno slovesna je molitev, kedar se podajo Turci v Meko. Po zakonu mora vsak musloman, koji more o svojem trošku, vsaj edenkrat v svojem življenji romati na éabo v Meko. Običajno se jih poda več v društvu na pot. Predno se napotijo od doma, oglasé to prijateljem in davajo zijafet (gostbo) sosedom. Po slovesu od sorodnikov, znancev in prijateljev gre društvo spremljano od mnogobrojnega števila sorodnikov, pri-

jateljev pa tudi drugih vernikov v džamijo, kjer se pomoli k Bogu za srečen pot in srečno vrnitev romarjev. Hodža jim prouči (čita) dovu (molitev), oni pa vsi odgovarjajo „amin“. Potém sedejo na konje in mnogobrojna množica jih spremlja precejšnji pot iz mesta vèn. Na potu iz mesta mečejo bogatini novce med fukaro (siromake) in prosé vsakega za „halal“ (oprosčenje). Ravno tako slovesno se povračajo. Po priliki že znajo ljudje, kdaj se povrnejo, kajti hodočastniki morajo na čabi prisostovati svetkovini Kurban-bajrama. Ako bi se pa kdo slučajno zakasnil, počakati mora do prihodnjega leta, da se more povratiti. Kedar jih tedaj pričakujejo, idó jim daleč iz mesta nasproti ter jih z veselimi klici pozdravljajo in jim častitajo na srečnem povratku. Potém gredó v džamijo in se zahvalijo Bogu. V domačo hišo prišedše pa jih pozdravljajo sorodniki in prijatelji, a vesel obed končuje nató svečanost.

Kdor je bil v Meki, ta uživa veliko spoštovanje, njegova beseda velja kakor zakon. Oni sami zadobé naslov „hadžija“. Tudi žena se zove odslej „hadžinica“.

Ker je pa pot silno težaven in često iz raznih razlogov nemogoč, zadovolji temu propisu največji del bosenskih mohamedancev s tem, da pošiljajo na svoje stroške kakega siromašnega Turčina na čabo, ali pa poklonijo iste novce v kako dobrodelno svrho. Potni stroški znašajo po prilici 50 dukatov, to je od 250—300 gld., a človek mora pomisliti, da ti ljudje neverjetno malo trosijo. Tudi hodočasté h grobovom znamenitih pobožnjakov, svetcev in čudotvorcev, koji počivajo v malih kapelicah. Iznad groba je nekak katafalk pokrit z dragocenimi preprogami z uvezanimi izreki iz korana. Zvečer se prižigajo lampice ali pa sveče, in ne daleč stoji puščica za milodare. (Dalje pride.)

Jarnikova zapuščina.

Priobčuje *J. Scheinigg.*

II.

V rokopisu ostali so ti-le spisi:

1. „Bildung des Zeitwortes. Ein Versuch nach Dobrowsky's Methode.“ Navaja ga tudi Janežič v Vodn. spom. p. 114. Rokopis ni več cel; obsega še 24 strani v četvrtini; pogubljenih je, kolikor se dá ugibati, kakih 6—8 strani. Nad naslovom je geslo „Inventis facile est addere. Prov.“ in tik njega opazka „verfasst im Juny 1812.“

Ta jezikoslovna razprava je, kakor bodemo takoj videli, v dvojnem oziru jako pomenljiva. Ona je priča, da se Jarnik, mlad duhovnik še, ni

bavil s samim pesništvom, temveč poprijel se je zgodaj znanstvenega dela na jezikoslovnem polju. L. 1808. prišla je na svetlo Kopitarjeva slovnica in leto pozneje Dobrovskega „Lehrgebäude der böhm. Sprache“. Obedve slovnici uplivali ste močno do razvoja našega jezika. Kopitar je prvi jasno razložil in ločil dovršne glagole od nedovršnih (nekako sanjalo o tem se je že Gutschmannu; prim. predgovor knjigi „Deutsch-windisches Wörterbuch“); Dobrovsky pa je uredil glagol v 6 vrst, kateri je glavni znak nedoločnikova oblika, in s tem je ustanovil vsem slovanskim jezikom podlago, na kateri se ima osnovati uk glagolov. Za Slovence porabil je Dobrovskega metodo Metelko v znamenitej slovnici „Lehrgebäude der slov. Sprache“, ki je l. 1825. zagledala beli dan. A Metelko ni učinil tega prvi, vsaj kar se glagola tiče ne. Že 13 let pred njim spoznal je bil Jarnik, da je Kopitarjeva uredba glagolske sprege napačna in da velja Dobrovskega princip tudi v Slovencih. V uvodu gore omenjenega spisa piše: „Gledé končnice sedanjega časa ali nje različnega naglasa imeli bi Slovenci, kakor uči Kopitar v svojej slovnici na str. 312., sedem spregal, namreč: -am, -ám; -em, -ém, -èm; -im, -ím. Vendar se mi zdi taka razvrstitev napačna, vzlasti zato, ker ima preveč izjem in ker moti pravilno osnovo slovenskega jezika. Dobrovsky nam je pokazal pravo pot, razdelivši glagol v 6 vrst. Slovanski jeziki ohranili so enako osnovo, najčistejši pa je ostal glagol. Dobrovsky si je želel, da bi postala njegova slovnica obrazec drugim slovanskim narečjem. Tej želji najslavnejšega slovanskega jezikoslovca hočem s to razpravo kolikor toliko ustreči, ob enem pa podati prihodnjemu spisovatelju slovnice slovenske majhen pripomoček.“

Ob konci pa piše doslovno: „Alle bisherigen slov. Grammatiker wählten das Praesens des Indicativs zum Unterscheidungszeichen der verschiedenen Formen. Obschon diese Behauptung nicht so ganz fehlerhaft ist, so ist sie doch nicht geeignet, den Bau des Verbums so anschaulich darzustellen, als Dobrowsky's gründliche Methode, in der der Infinitiv als charakteristische Note der Verschiedenheit der Formen erscheint“.

Glagol se torej deli po Jarniku v 6 vrst, koje imajo té-le nedoločnikove oblike: -ti, -niti, -eti, -iti, -ati, -ovati. Vidi se, da Jarnik ni ločil nedoločnikove končnice *ti* od spone, kakor tudi še Metelko ne.

Za vsako vrsto navaja Jarnik bogato zbirko primerov (za I. vrsto 97, IV. 123, V. 117), vendar 5. vrsta ni več dogotovljena. Vsak glagol je zapisan po glavnih oblikah: piti, pijem, pil, pit. Gostokrat primerja pisatelj slovenske glagole s sličnimi českega in srbskega korena. S posebno marljivostjo nabiral je primerov v tem delu, kakor tudi v drugih spisih, iz koroških narečij, osobito iz svojega domačega govora ziljskega; na pr.: piknem, poknem (str. 2); zriem, zreti, zrel - zorim, prizorim

(str. 6); kliem, kleti · kolnem, kleti (na „Puelah pod Celovcem“ str. 6 in 11); lgati · lagati (str. 6); žebrati · moliti (str. 20). Še druge opazke so nam priča, kako pazljivim ušesom je poslušal narodni govor in ga uporabljal v znanstvene svrhe. Na str. 23. pravi: „Die Zusammensetzung des Zeitwortes mit *per* · *pri* gibt der Sprache einen besonderen Vorzug, wodurch die Art und Weise des Ankommens kurz und kernig ausgedrückt wird, z. B. perletéti, perskakati.“ Našteti je potém 38 takih glagolov. Da kažejo glagoli zloženi s členico *po* pomén prihodnjega časa, zna Jarnik iz Kopitarjeve slovnice (na str. 332); a vendar je opazil, da izražuje včasih sedanjik pri glagolih II. vrste prihodnost, na. pr.: vstanem in pojdem k očetu · ich will mich aufmachen und zu meinem Vater gehen, kakor je to navadno pri českich glagolih iste vrste. Znana mu je tudi že Šmigočeva slovnica, ktera je izšla istega leta (1812). Gl. rokopis str. 9.

Vendar ne samo prva in prava razvrstitev slovenskega glagola je zasluga Jarnikova, temveč tudi, da je izprevidel, kako se izpreminja pomén glagolov po stopnjevanji, o katerem pri Kopitarji še ni duha ne sluha. Na str. 9 piše: „Ako izpremeniš končnico 2. vrste *-niti* v *-ati*, dobiš ponavljajoče glagole“; in tu navaja glagole, ki se premičejo iz 2. v 5. in 6. vrsto, na pr. pehniti · pehati; begnem · bežim; dvignem · dvigam · dvigujem; dregnem · dregam; mignem · migam; potegnem · potegujem; pihnem · piham · podpihujem; zdihnem · zdiham · zdihujem; mrknem · mračim · mrkujem; gasim · pogašam · pogašujem; tisnem · tiskam · stiskujem.

Tudi glasovno krepčanje že pozna, dasi mu še ni princip popolnoma jasen; na str. 18. podaje sledeče primere: pijem, napoj · napojiti; gnijem, gnoj · gnojiti; vreti, var · variti; vmreti, mor · moriti; sedeti, sad · saditi; smrdeti, smrad · smraditi; tečem, tok · točiti. Razločuje nadalje verba singularia: grem v Celovec, in v. iterativa: hodim v Celovec; v. perfectiva in imperfectiva, katerih je v zgled nekaj navedenih; in v. inchoativa: postarati se.

Tako je dokazana vrednost tega spisa in njega važnost; dokazano pa je tudi, da gre Jarniku vsaj nekaj one zasluge, ktera se je doslej pripisovala izključljivo Metelku samemu (pogl. Šafařík Gesch. d. südslav. Lit. I. 40., 41. in 61; Marn Jezičnik IX. 1871 str. 13 in dr.).

III.

2. Leta 1825. dne 10. aprila obiskal je bil nadvojvoda Franc Karol Josip koroško deželo ter si ogledal tudi gosposvetsko polje in njega staroslavne spomenike. Jarnik je bil tedaj za župnika v nemškem Šmihelu blizu Gospe svete. Kipelo mu je srce samega veselja in na-

rodne navdušenosti, ko je gledal potomca istih pradedov, ki so zasedali prestol gorotanskih knezov in prisegli, da hočejo braniti „sveto vero in pravdo vdove“. V spomin in proslavljenje tega dneva spisal je razpravo: „Die ersten Herzoge Kärntens oder kurzgefasste Geschichte der Bekehrung der Karantener Slaven und der Gründung des Herzogstuhles. Nach alten Quellen bearbeitet von U. J. Pfarrer zu St. Michael am Salfelde (sic)“.

Ta spis je poklonil pisatelj nadvojvodi. Naslovni list in posveta sta pri blatogradskej ostalini, spis sam pa hrani zgod. društva knjižnica z zaznamko „XXVII. b. 83. Manuscript Nr. 367“. Namenil ga je bil v časopis „Kärntnerische Zeitschrift“, brčkone za V. zvezek (l. 1826), ali zakaj ni bil tiskan, o tem ne moremo zanesljivo poročati.

Koroški zgodovinar H. Hermann pregledal je, naprošen po Jarniku samem, rokopis, in njegove opazke bereš na posebnem listu, ki je spisu prišit. Nemški učenjak sodi o razmerah istega časa sploh takó-le: „Der Autor gehört einer Periode an, wo Deutsche und Slaven, (Laien und Klerikale) in schöner Eintracht einzig aus wissenschaftl. Drange und Vaterlandsliebe in der Erforschung der Geschichte und der Denkmale Kärntens zusammenwirkten und sich gegenseitig unterstützten, (so Eichhorn, Jenull, Kumpf, Buzzi, Mayer, Mitterdorfer etc.) Damals war von dem gegenwärtigen Sprach- und Nationalitätsgezanke nichts zu hören, da beide Nationalitäten (in Kärnten) die Ausbildung ihres Idioms gegenseitig förderten“. In o Jarniku piše na istem listu: „Seine gediegene Gelehrsamkeit in dem Sprachenfache seines Volkes galt von der Drave bis an die Nawa“.

Iz posvete naj stoji tukaj tá-le stavek, ki točno označuje nazore našega pisatelja: „Ew. kais. Hoheit wandelten im heiligen Dreiecke kántnerischer Vorzeit, innerhalb welchem sich das Band der Treue und des hl. Glaubens schon in den fernen Tagen des grauen Alterthums um Fürst und Volk zu schlingen pflegte“. (Ta trikotnik mu je: Krnski grad, Gospa sveta, vojvodski prestol.)

Vsebina tega spisa je kratko sledeča:

1. Uvod (str. 1—9). Prvi naselniki Gorotana so mu Kelti, ktere si podjarmijo Rimljani. Slovenci, prognani po Avaro-Huncih iz svojih sedežev med Donavo in Thisso, prikažejo se v 2. polovici VI. stoletja po Gorotanu; tu si osvojijo zemljo do Windisch-Matrey-a in W.-Gartena na Tirolskem. Kralj Samo osvobodi Slovence avarske sužnosti l. 623. in vlada do l. 658. Po njegovej smrti razpadla je država po njem osnovana. Prvi gorotanski knez, čegar ime nam je po zanesljivih virih zagotovljeno, imenuje se Borut. Da bi se ubranil avarskemu navalu, prosil je Borut bavarskega vojvodo Adilo pomoči, a uklonil se je bavarskej oblasti ter zastavil svojega sina Karasta in stričnika Četumara. Obadva sta se odgojila pri sv. Petru v Solnogradu. S tem se začenja

pokristjanjenje Gorotana, katero deli Jarnik v tri dobe in je razpravlja izpisujoč „Anonyma de conversione Carantanorum“.

2. Prva doba (str. 9—23). Borut † 750. Sin njegov Karast je prvi krščenik na gorotanskem prestolu, a umrl je že l. 753. Četumar, njegov nastopnik, začel je dejansko izvrševati nalogo, ki se mu je oddelila v Solnogradu. Vzel je seboj l. 753 iz Solnograda duhovnika Majorana, a leto pozneje prišlo jih je več blagovestnikov: Modest, Kočar, Latin, Reginbert, Waton i. dr.

Prva crkev, ki jo je posvetil Modest, je Gosposvetska. Gosposvetski proštje imeli so pozneje patronat nad osmimi farami: Št. Martin na Teholici, Št. Urh v Brezi, Št. Lambert na Radišah, Št. Rupert pri Celovci, Št. Lipš, Št. Juri v Timenici, Šmihel na gosposvetskem polji, Št. Peter in Pavel na Krnskem gradu. To so torej najstarejše crkve po Gorotanskem. Po Modestovej smrti so se poganski Slovenci dvakrat uprli krščanstvu, a Četumar jih je ukrotil.

3. Druga doba (str. 24—46). Tretji in najhujši boj pa se vname, ko umrje l. 769. Četumar. Blagovestniki solnograški pobegnoli so vsi za več let v Solnograd. Bavarec Thassilo zadušil je upor in postavil Valhuna za kneza. V spomin, da se je otela krščanska vera, ustanovil se je novi knez slovesno na Krnskem gradu in na vojvodskem prestolu. Tako so nastale znane šege in običaji, ki so se godili pri ustanavljanji gorotanskih knezov. V tem smislu razlaga potém pisatelj ovi napis „ma sveti veri“ in pripoveduje slovesnost samo; priča mu je Megiser.

Zanimivo je, da nam je Jarnik pri tej priliki ohranil slovensko in nemško prisego, katero so prisegali fevdniki koroških knezov. Glasi se: „Kako mene ie sadai naprei brano y sapouedano, tako hozhiu sturiti y vuse dopernesti, tako meni Bog pomosi sueta diua Maria Mate bosja y vuse Suetzi“. Nemški: „Wie mir anietzo fürgehalten worden, vnd ich Zuethuen beschaiden bin, dem will ich also treulich vnd gehorsambst nachkhomben, alfs Wahr mir Gott hölffe vnd alle Heylligen, die gebenedaite Muetter Gottes Maria vnd alle liebe Heylligen“.

Tako se je še prisegalo v letih 1637., 1657. 1711. Jarnik méni, da je slovenski obrazec prisega prvoten, nemški pa iz slovenskega predstavljen. Iz ktereга izvirnika pa je prejel Jarnik prisego, tega sam ne pové, in tudi nam ni bilo pri tukajšnjih pripomočkih možno tega dognati. Zatorej opozarjamo naše zgodovinarje in starinoslovce, naj izvornik poiščejo. Jarnik trdi, oziraje se na jezik, da se mora prisega staviti med XII. in XV. vek.

Prvi letnik (1849) časopisa „Archiv f. vaterl. Geschichte u. Topographie“, ki ga izdava zgodovinsko društvo koroško, prinesel je na str. 17 in sl. tá-le članek:

Windische Lehenspflicht. 1637. Aus dem schriftl. Nachlasse des verstorbenen Pfarrers v. Moosburg, U. Jarnik.

„Vi boste oblúbili Inu perségli timu nay Suetlóstimu, naymozhnéshimu, inu nay mogozhnimu Rimschimu Zeseriu, tudi Vogérskimu inu Bemskimu Kralu, Gospodu Gospodu — Ferdinandu temu trétiemu Erzhérzogu Vu Oesterréichi, Hérzogu Vu Burgúndi, Vu Steiérye, Vu Korotánu, Vu Craine, Vu Birtembergo, knesu vu Tiróli ino vu Gorízi. Naschimu gnadloústimu Gospúdu inu nega Suetlósti Erbam, Suest, inu Pochóran bitti, To blagú inu diane katéru Vam, inu Vaschem Erbam bode possodeno od nega Zesársche Suetlústi koliko krat pride sa schlushti, inu spet preiéti, inu ako ui kaku satáyeno blagú súedeste alli spráschate, taistu negoui Suetluste Iskásate, inu uidetsch sturiti, kaku énimu Súestim, inu Pokornimu schluschábniko prute suoiemu Gospudu sturiti se spodobi, inu on letu dopernesti je douschan.

Nach Zusprechen Mit drey aufgerekhten Fingern: Kako mene ie sadai naprei brano itd.“ kakor na prejšnjé strani.

Za tem sledi ista prisega z dostavkom: aliter magis Croaticae. „Vi bódeste alli hózhete prissezhi, timu nay Suetlostimu, nay mogozhnimu Znay mozhneiskimu Rimskimu Zesarú, tudi Vogerskimu I Pemskimu kralu Gospodinu, Gospodinu Ferdinandu Erzherzogu Osterreiskimu, y Herzogu Burgunskimu, y Steyerskemu, y Korotanskému, y Kranskemu, naschimu premilouistimu Gospodu, y nich Zesarskhi Suetlusti porodnim alli Firstnim Erbam, da hozhiete suest y pokoran bitti, Letu blago y dianie, kateru se sadai uam y naschim porodnim otrokam possodi, alli na possod isrozhi, skas nich Zesarsko suetlust, tuliku kuliku erat pride al se prigodi sa schlusht, y supet priyeti, y akhu ui kadai khateru satayenu blagu sueste, ali ispráschete, tuistu nich Suetlusti iskasat y napouedat, kaku animu suestimu y Pokornimu slugam se spodobi, y use tuistu dopernesti, kar iedan suest poddan pruti Suoimu Gospodinu dolschan y oblubil sturiti, po daschelski nauadi y praudi vuoga isrozeinia, ali possedeniga blaga pranizi. Nachzusprechen wie beim windischen Eid“. — Tudi na tem mestu ni skazano, kje so izvirniki, iz kterih je posnel Jarnik navedene prisége.

Za Valhuna širilo se je kristjanstvo: šestkrat so poslali blagovestnike iz Solnograda: Hajmon-a, Reginbalda, dijakona Majorana, Duplitér-a, Kočar-a, Erchenbert-a, Reginhar-a, Avgustin-a, Gundhar-a. Valhun † 788.

4. Tretja doba (str. 47—57): Karol Vel. odstavi Bavarca Thassilo, in Gorotan pride v neposredno oblast Frankov. Karol se bojuje ugodno z Avari in podeli solnograškemu škofu Arnu, Vergilijevemu nasledniku, metropolitanske pravice čez Pannonijo do izliva Drave v Donavo l. 796. Papež Leo povzdigne ga v nadškofa. Karol je skrbel za pokristjanjenje

gorotanskih in pannonskih pokrajin; trikrat je poslal nadškofa Arna, da razširja po njih sv. vero, da posvečuje mašnike in cerkve, da podučuje ljudstvo. Arno je imenoval po povelji Karolovem Theodoricha gorotanskim in pannonskim škofom. Valhunu bil je nastopnik Ingvo, ki je še imel mnogo opraviti s pogani, vzlasti z onimi, ki so stanovali po Confiniji (t. j. Pannoniji). Pisatelj omenja pravljico o Ingvovem obedu.

5. Sklep (str. 57—59): Karol razsodi v Aachenu dne 14. junija 811 prepir oglejskega patrijarha Ursa z nadškofom solnograškim Arnom in določi, naj bode Drava meja obema škofijama.

6. Dodatek (str. 60—63): Pisatelj dokazuje, da pomenja izraz *confinium* v listinah 8. in 9. veka sedeže pannonskih Slovencev. —

Razprava je povsem posneta po najvažnejšji priči istih časov, ki jej je naslov „Anonymus de conversione Bagoariorum et Carantanorum“. Jarnikova zasluga pa je v obče ta, da je prvi porabil ovi spis in opozoril učeni svet na njegovo važnost in vrednost v koroških razmerah. (Prim. Krekove razne malenkosti v letošnjem Kresu na str. 55). O marsiktereji točki, ki se razpravlja v tem spisu, so zgodovinarji in starinoslovci sedaj drugačnih mislij. Dognano je na pr., da je Jarnikovo razlaganje prestolnega napisa napačno. Prav tako se mu ni posrečilo, da verjetno dokaže povstaneek tako zanimivega slovesnega ustanavljanja gorotanskih knezov. A tu pa tam je gotovo pravo zadel, razven tega pa podal dosta starinoslovske tvarine, ktera se v presojo priporoča našim zgodovinarjem!

Drobnosti.

Književna zgodovina slovenskega Štajerja spisal Ivan Macun. V Gradcu 1883. Založil in na svetlo dal pisatelj. Str. VII. + 181 v 8°. — Per tot discrimina rerum je vendar ta knjiga enkrat beli svet zagledala, in vesel je bode vsak rodoljubni štajerski Slovenec. G. pisatelj v predgovoru piše: „Da po znanem načelu: nil humani perfectum, knjiga ima tudi kake hibice, da z druge strani ne je na svetlo stavljeno vse, kar služi slovenskemu Štajerju na slavo, ker mnogo je bilo zemljišča še le krčiti, to vse čuti pisatelj sam naj bolje“. S temi besedami je g. pisatelj sam izjavil, da ne misli, da bi njegovo delo bilo dovršeno. Marsikaj bodo še drugi popravljali, a obilo zanimivega gradiva je g. pisatelj z velikim trudom nabral. Predložil je svojim rojakom obraz dušnega razvitka štajerskih Slovencev in pokazal, da mali slovensko-štajerski narod ima mnogo mož, kteri služijo njemu in znanosti na čast in slavo. Starejši in mlajši rodoljubi bodo spoznali marsikterega svojega učenega zemljaka, o katerem še dosle nič slišali niso. Starejše rodoljube bodo njihova slavna imena s ponosom, mlajše pa z navdušenjem navdajala. Črez poldrugo stotino mož, ki so se narodili na slovensko-štajerskeji zemlji in pisali ali v latinskem, nemškem ali slovenskem jeziku, imenuje nam g. pisatelj v svojeji knjigi; res lepo število za narodič, ki ne broji mnogo črez 400.000 duš.

Toliko za zdaj v priporočbo g. Macunove knjige, ki je tiskana prav lično v graškeje tiskarni „Styria“. Posvečena je najslavnejšemu slovensko-štajerskemu rojaku in učenjaku g. dr. Francu Miklošiču kot malo vezilo za njegovo sedemdesetletnico.

Cena knjigi je 1 gld. Kdor jo po nakaznici naroči, naj denarjem dodá 5 nov. v ime poštnine. Denar se pošilja pod naslovom g. pisatelja v Gradec, Leonhardgasse, 18. G. pisatelj, kateri je sam eden naših starejših in marljivih delavcev na narodnem polji in ki je mnogo koristnega spisal v nemškem, hrvatskem in slovenskem jeziku, zasluđuje po vsej pravici, da mu vsak pošteni rodoljub pomaga stroške nositi; zakaj na obogačenje in dobiček sevéda slovenski pisatelj misliti ne sme.

Davorin Trstenjak.

Die Serben-Ansiedlungen in Steiermark und im Warasdiner Grenz-Generallaté von Prof. Dr. H. J. Bidermann. Separat-Abdruck aus den Mittheilungen des historischen Vereines XXXI. Heft 1883, Graz im Verlage des Verfassers. — Visokoučeni, po svojih ethnografskih in državnopravnih spisih slavno znani, Slovencem blago naklonjeni vseučiliški profesor, tunc temporis rektor graškega vseučilišča g. dr. Bidermann, objavil je zopet novo historiško ethnografsko delo, v katerem razpravlja naselbine Srbov na štajerskem in varaždinskem krajišniškem generalatu. Svoja preiskavanja podpira s pisanimi dokazi, ktere je z velikim trudom nabral iz raznih arhivov. Okoli sredine 16. stoletja so se vršile te naselbine, in sicer so srbski Uskoki dobili zemljišča v Verzejah, v Aichhofu blizu Ptujja, v vaséh: Skoki blizu Račja, v Ragozi hočke, v Srževici poniklanske, in v okolici hočke fare. Naselbine v teh krajih popričujejo pisana poročila, a veleučeni g. pisatelj je iz srbskih rodbinskih imen dokazal, da so se bili srbski Uskoki tudi na drugih krajih jugoiztočnega Štajerja naselili. Kakor je vse, kar g. prof. Bidermann piše, temeljito in objektivno, tako tudi ta razprava, in ona bode gotovo štajerske Slovence zanimala. Ako najdem potrebnega časa, bodem g. prof. Bidermanna razpravo v posebnem sestavku dopolnjeval in še na marsikaj opozoril, kar je bistremu očesu slavnega pisatelja ušlo. Za zdaj pa se mu v imenu svojih rojakov prav srčno zahvaljujem za zanimivi spis, kateri nam razjasnjuje marsiktere, do zdaj ne razumljene ethnografske razmere prebivalcev slovenskega Štajerja. *D. Trstenjak.*

Občna zgodovina. Spisal in založil Janez Jesenko. Prvi del: Stari vek. Drugi popravljeni natis. V Ljubljani. Natisnila „Narodna tiskarna“. 1883. Str. 133 v 8°. Novc. 55. — To je druga, v vsakem oziru popravljena izdaja prvega dela občne zgodovine, ki ga je izdal g. pisatelj l. 1871. Knjiga je namenjena nižjim razredom srednjih šol in bode v to svrho jako dobro služila. Cena temu delu je jako nizka, tem bolj pa je potreba, da g. pisatelja, ob enem založnika svojim knjigam, gmotno podpiramo.

Šala i satira od Abukazema. Cveska četvrta. U novom sadu 1883. Izdanje knjižare Luke Jocić-a i druga. Str. 78 v 8°. Novc. 40. — To je četvrta knjižica šal in satir, ktere smo že v lanskem letniku svojega lista str. 495. bili čitateljem naznali. Tudi ta zvezek nam podaje več prav šaljivih stvari in je vreden, da se čita.

Hašnikove pesni. Med knjigami rajnega župnika Jožefa Hašnika našel se je rokopis njegovih pesnij, kterih še mnogo ni bilo nikjer natisnenih. G. kaplan Podhostnik je rokopis poslal g. prof. Levcu v Ljubljano, kakor se nam iz Šentjurja ob južnej železnici poroča. Upamo, da nas bode g. prof. Levec seznanil s sodržajem in vrednostjo literarne zapuščine Hašnikove. *D. T.*

† **Jarneje Levličnik.** Dne 9. maja zatisol je oči edini še živeči sodelavec „Kranjske čbelice“, Jarneje Levličnik, upokojeni dekan v Št. Mohorjvi v Ziljskej dolini. Rodil se je 18. avg. l. 1808. v Železnikih na Kranjskem. Lahka mu zemljica!

Izdaje, zalođuje in tiska tiskarna družbe sv. Mohorja v Celovci.

Odgovorni urednik: Dr. Jakob Sket.